

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Janina Pajunen

MATKAILIJOIDEN KÄSITYKSIÄ REKIKOIRATARHOJEN EETTISYYDESTÄ

Lapin yliopisto

Pro gradu -tutkielma

Matkailututkimus

2025

Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Matkailijoiden käsityksiä rekikoiratarhojen eettisyydestä

Tekijä: Janina Pajunen

Koulutusohjelma/Oppiaine: Matkailututkimus

Sivumäärä: 62 + 1 liite

Työnlaji: Pro gradu

Vuosi: 2025

TIIVISTELMÄ

Rekikoiratarhat ovat Lapissa vetovoimainen eläinmatkailun muoto, jossa matkailijat pääsevät valjakkoajeluille ja kohtaamisiin rekikoirien kanssa. Työskentelevät rekikoirat ovat toiminnan ja matkailijoiden kokemusten keskiössä. Suosittu aktiviteetti on kuitenkin herättänyt eettisiä kysymyksiä toimintaa kohtaan. Toiminnan kritiikki heijastaa yhteiskunnassa heränneitä keskusteluja eläinmatkailun eettisyydestä ja ihmisten elämäntapojen orastavasta muutoksesta. Matkailijoiden käsityksiä eläinmatkailusta on tarkasteltu, ja aiempien tutkimusten perusteella vaikuttaa, että matkailijat yleisesti hyväksyvät eläinmatkailun, mutta jakavat myös huolta eläinten kohtelusta ja hyvinvoinnista.

Tutkimukseni näkökulma eläinmatkailun eettisiin keskusteluihin on matkailijoiden näkökulma. Tarkastelen, millaisia käsityksiä Lapin matkailijoilla on rekikoiratarhojen eettisyydestä. Hyödynnän eläinetiikan näkökulmia sekä käsitettä eläinten katsominen (eng. animal gaze, Winter, 2020) ymmärtääkseni merkityksiä, joita matkailijat liittävät eläimiin. Eläinten katsomisella (Winter, 2020) tarkoitetaan tapaa, jolla matkailussa eläimet asetetaan objektin roolin katsomisen kohteeksi. Matkailijoiden eläineettisistä käsityksistä hyödynnän erityisesti ekofeminismiin liittyviä empatian ja huolen käsitteitä sekä antroposentrismiin liittämiäni havaintoja rekikoiratarhojen hyväksymisestä ja toiminnan oikeuttamisesta. Tutkimukseni aineiston olen kerännyt haastattelemalla kansainvälisiä matkailijoita, jotka ovat vierailleet rekikoiratarhalla Lapissa. Aineisto koostuu kuudesta haastattelusta, jotka olen toteuttanut videopuhelun välityksellä keväällä 2025. Haastattelut olen analysoinut hyödyntäen teoriasidonnaista sisällönanalyysia ja teemoittelua. Tutkimukseni on toteutettu yhdessä toimeksiantajan projekti PAWWS:in kanssa, jonka tavoitteena on ihmisten ja eläinten hyvinvoinnin edistäminen työyhteisössä.

Tutkimustuloksena esitän, että matkailijat yleisesti kokevat rekikoiratarhat hyväksyttävänä matkailun muotona. Vierailu vaikutti olevan kaikille haastateltaville positiivinen kokemus. Analyysissa kuitenkin nousi esiin huolia, epävarmuuksia ja kysymyksiä rekikoirien hyvinvoinnista ja olosuhteista. Aineistossa oli havaittavissa ristiriitoja toiminnan ja matkailijoiden eettisten käsitysten kanssa, ja matkailijat perustelivat rekikoiratarhan toimintaa eri tavoin. Tutkimus vahvisti aiemmassa kirjallisuudessa esiin tuotuja havaintoja matkailijoiden eettisistä käsityksistä. Matkailijoiden eettiset käsitykset sekä rekikoiratarhat ovat rikas tutkimusteema, joka vaatii jatkotutkimusta. Tutkimuksen tuloksia voivat hyödyntää matkailun toimijat, kuten yritykset, matkailijat, matkailun kehittäjät, eläinsuojelujärjestöt sekä tutkijat.

Avainsanat: eläinmatkailu, rekikoiratarhat, eläinetiikka, eläinten katsominen, matkailijoiden käsitykset, haastattelu, matkailututkimus

University of Lapland, Faculty of Social Sciences

Thesis name: Travellers' Ethical Views of the Sled Dog Safaris

Author: Janina Pajunen

Study program/Subject: Tourism research

Type of thesis: Master's thesis

Number of pages: 62 + 1 appendix

Year: 2025

ABSTRACT

Dog sledding is a form of animal tourism in Lapland, where travellers can experience sled rides and interact with the dogs. Working sled dogs play the main part in these activities as well as in travellers' experiences. However, this popular activity has raised ethical questions regarding its practices. The criticism reflects broader societal discussions about the ethics of animal tourism and the shift in people's attitudes towards animals. Previous research has explored travellers' perceptions about animal tourism, and findings suggest that while the travellers generally accept it, they also express concerns about the treatment and welfare of the animals.

Within the ethical discussion my focus is on the travellers' viewpoint, and I observe their ethical views of the sled dog kennels. I apply perspectives from animal ethics as well as the concept of the "animal gaze" (Winter, 2020) to better understand travellers' viewpoints. The "animal gaze" refers to the practice where animals are positioned as objects to be looked at in the tourism context (Winter, 2020). To interpret travellers' ethical views, I apply concepts from ecofeminism, such as empathy and care, as well as from anthropocentrism which seems to be seen in the way the travellers accept and justify the sled dog activities.

My research data consists of six interviews with international travellers who have visited sled dog kennels in Finnish Lapland. The data was conducted via video calls in spring 2025. I analysed the interviews using theory-driven content analysis and thematic analysis. This research was conducted in collaboration with the PAWWS project, which aims to enhance the wellbeing of both humans and animals in the work environments.

The findings suggest that travellers generally perceive sled dog kennels as an acceptable form of tourism. All interviewees described their visit as a positive experience. However, the analysis also revealed concerns, uncertainties, and questions concerning the wellbeing and the living conditions of the sled dogs. The data showed conflicts between the practices of sled dog kennels and the travellers' ethical beliefs. Travellers justified sled dogging in various ways. The research supports previous findings regarding travellers' ethical viewpoints and further research is needed on the topic. The study results may be useful for tourism stakeholders such as businesses, travellers, tourism developers, animal welfare organizations, and researchers.

Keywords: animal tourism, sled dog kennels, animal ethics, animal gaze, travellers' viewpoints, interview, tourism research

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen taustaa	6
1.2 Aiempi tutkimus.....	8
1.3 Tutkimuskysymykset ja teoreettinen viitekehys	11
1.4 Aineisto ja menetelmät.....	12
1.5 Tutkielman rakenne.....	12
2. EETTISIÄ KOHTAAMISIA IHMISTEN JA ELÄINTEN VÄLILLÄ.....	14
2.1 Eläinten katsominen	14
2.2 Etiikka katseen taustalla.....	16
2.3 Matkailijan eettinen katse	19
3. MATKAILIJOIDEN HAASTATTELUT JA SISÄLLÖNANALYYSI.....	22
3.1 Vierailuni rekikoiratarhalla	23
3.2 Sosiaalinen konstruktionismi	24
3.3 Matkailijoiden haastattelut.....	25
3.4 Teoriasidonnainen sisällönanalyysi	27
3.5 Tutkimusetiikka	29
4. MATKAILIJOIDEN EETTISET KÄSITYKSET REKIKOIRATARHOISTA	32
4.1 Katseen taustatekijät	32
4.2 Hyväksyvä katse	34
4.3 Empaattinen katse	37
4.4 Rekikoiravierailun oikeuttaminen.....	42
4.4.1 Perustelut rekikoiratarhan toiminnalle	42
4.4.2 Rekikoiratarhojen toimintaympäristö.....	44
4.4.3 Rekikoiratarhojen toimintatavat	46
5. YHTEENVETO.....	50
LÄHTEET	58
LIITE 1. Haastattelukysymysrunko	63

“When we gaze at animals we hold up a mirror to ourselves”

(Franklin, 1999, s. 65)

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

“Rekikoirien tapaaminen oli mahtavaa. Oli uskomatonta saada viettää aikaa koirien kanssa. Mutta mielessäni tunsin oloni hieman, tiedätkö, surulliseksi niiden puolesta, joiden piti vetää rekeä ja muuta, mutta ehkä ne pitivät siitä, en tiedä.” (H4)

Rekikoiratarhat ovat vetovoimainen eläinmatkailun muoto Lapissa. Eläinmatkailu tarjoaa mahdollisuuden nähdä ja tutustua eläimiin, joihin arkielämässä ei törmää (Winter, 2020, s. 2) ja eroaa muusta matkailusta juuri eläinten ja niiden luonteenomaisen vetovoiman läsnäololla (Äijälä, 2022, s. 13). Lapissa on noin 160 eläinmatkailuyritystä, joista noin 40 on rekikoiratarhoja, joilla työskentelee noin 4 000 rekikoira (viimeisin selvitys vuodelta 2016). Lapin matkailussa suurimmat eläinryhmät ovat porot, huskyt, hevoset sekä tarha-eläimet. Rekikoiratarhoilla on merkittävä taloudellinen merkitys ja niillä on porojen ohella myös keskeinen brändiarvo Lapin matkailussa. (Bohn, ym., 2018, s. 3–11.) Rekikoiratarhat ovatkin yksi suosituimmista matkailun aktiviteeteista, ja matkailijat kokevat eläinmatkailun aktiviteetit keskeisenä syynä matkustaa Lappiin (García-Rosell & Äijälä, 2018).

Rekikoiratarhojen suosiolla on myös varjopuolensa. Tarhojen supertähdet eli rekikoirat ovat avainasemassa aktiviteettien toteutumisessa ja matkailijoiden unhotumattomissa kokemuksissa. Koirien olot ja hyvinvointi ovat kuitenkin herättäneet kyseenalaistusta. Koronapandemian aikana Lapin rekikoiratarhojen ahdinko nousi uutisiin, kun useat tarhat joutuivat taloudellisiin vaikeuksiin, ja puhuttiin jopa rekikoirien lopettamisesta (ks. MTV Uutiset, 2020; Yle Uutiset, 2020). Tilanne herätti keskustelua koirien hyvinvoinnista ja rekikoiratarhojen toiminnan eettisyydestä. Pandemian aikaisista ongelmista ylipääseminen ei kuitenkaan ole poistanut huolenaiheita. Pandemian jälkeen Lapin matkailu on lähtenyt nousukiitoon, mikä lisää myös rekikoiratarhojen kysyntää. Matkailun paine voi heijastua työntekijöiden sekä koirien jaksamiseen ja houkutella alalle toimijoita, joille eläinten hyvinvointi ei ole ensisijaista.

Eläinten rooli ja kohtelu yhteiskunnassa ovat ylipäänsä herättäneet eettisiä kysymyksiä, jotka ovat nousseet esiin myös julkisessa keskustelussa. Muutokset eläimiin kohdistuvissa

asenteissa liittyvät sosiaalisiin muutoksiin ja oikeuksien käsitteen laajentumiseen (Dhont, ym., 2019, s. 770). Eläinoikeusjärjestöt ja erilaiset liikehdinnät, sekä ympäristökriisin vaikutukset luontoon ja eläimiin, ovat haastaneet ihmisiä pohtimaan suhtautumistaan eläimiin. Myös matkailussa eläinten asema on noussut eri puolilla maailmaa tarkastelun kohteeksi. Esimerkiksi elefanttifarmit, härkätaistelut sekä eläintarhat ovat saaneet osakseen kritiikkiä. Matkailualalla on myös tehty parannuksia eläinten hyvinvointiin, ja matkanjärjestävät ovat alkaneet huomioimaan hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä (Bohn, ym., 2018, s. 4). Myös yrityksissä eläinten hyvinvoinnin huomiointi on tullut huomion kohteeksi, ja esimerkiksi osa rekikoiratarhoista on ottanut sen edistämisen toimintaansa ohjaavaksi periaatteeksi (García-Rosell, 2022). Matkailututkimuksessa eläinten asemaa on tarkasteltu laajasti eri näkökulmista ja eri eläinmatkailun muotoihin keskittyen. Tutkimuksessa tuodaan usein esiin eläinten merkityksellisyys ja toimijuus sekä haastetaan nykyisiä käsityksiä eläinten ja ihmisten välisestä suhteesta.

Tutkimukseni jatkaa keskustelua eläinmatkailun ja –etiikan kysymyksistä, johon näkökulmanani ovat matkailijoiden näkemykset Lapin rekikoiratarhojen eettisyydestä. Matkailijoiden käsityksillä ja motiiveilla on merkitystä siinä, millaisia eläinmatkailun aktiviteetteja tarjotaan. Heillä on valtaa valita, millaisiin aktiviteetteihin he haluavat osallistua ja millaisia käytäntöjä he pitävät hyväksyttävinä. Matkailijoille on yleensä tärkeää nähdä eläinmatkailussa hyvinvoivia eläimiä, joten aktiviteettien tarjoajat pyrkivät vastamaan heidän odotuksiaan (Shani & Pizam, 2009, s. 94). Tietoa matkailijoiden käsityksistä voidaan soveltaa matkailun kehittämiseen, rekikoirasafarien toimintaan, eläinten aseman parantamiseen sekä jatkotutkimukseen. Huomioimalla eläinten hyvinvointi matkailussa, voidaan myös parantaa toimialan imagoa ja tuottavuutta (Shani & Pizam, 2007, s. 690).

Tutkimus on toteutettu toimeksiantona PAWS-projektille, joka on Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke. Hankkeella pyritään parantamaan eläinten hyvinvointia sekä tuomaan uusia näkökulmia eläinten ja ihmisten yhteiseloön työelämässä ja yhteiskunnassa. Tutkimustiimi koostuu Lapin yliopiston, Aalto-yliopiston sekä Helsingin yliopiston tutkijoista ja professoreista eri tutkimusaloilta. Toimeksiantaja on ollut mukana ideoimassa ja auttamassa tutkimuksen eri vaiheissa.

1.2 Aiempi tutkimus

Eläinten ja matkailun yhteyttä on tutkittu kirjallisuudessa eri näkökulmista. Matkailua ja eläinten roolia on tarkasteltu muun muassa eläinmatkailun, matkailutyön, eettisten lähestymistapojen sekä matkailijoiden käsitysten näkökulmasta. Eläinmatkailu on laaja käsite, joka kattaa erilaisia matkailun muotoja, joissa eläimet ovat tavalla tai toisella mukana. Markwellin (2015) mukaan eläimet voivat olla nähtävyys, osa matkailuaktiviteettia, kuljetusmuoto, osa kohteen imagoa, vetovoimatekijä tai uhkatekijä, matkaseuraa sekä osana kohteen ruokakulttuuria ja matkamuuistoja. Eläimet voivat olla osallisina matkailussa matkan eri vaiheissa niin matkan suunnittelussa, matkakohteessa kuin matkan jälkeisissä reflektioissa. (Markwell, 2015, s. 1, 7.)

Eläinten roolia matkailutyössä on tarkasteltu useista näkökulmista. Tutkimusta yleisesti yhdistää kriittisyys nykyisen muotoiselle eläinten hyödyntämiselle matkailussa. Rickly ja Kline (2021) tarkastelevat eläinten työtä hyvinvoinnin ja toimijuuden näkökulmasta. He jakavat eläinten tekemän työn kolmeen kategoriaan, joita ovat esiintymistyö, palvelutyö sekä piilotettu työ. Esiintymistyössä eläimet ovat esiintyjien roolissa matkailijoiden katseiden kohteena. Palvelutyössä kesytetyt eläimet työskentelevät ihmisten kanssa, esimerkiksi kuljetusmuotona. Piilotettu työ sisältää eläinten symbolisen merkityksen matkailulle, esimerkiksi luontomatkailussa eläimet lisäävät ekosysteemin ja kohteen arvoa. (Rickly & Kline, 2021, s. 6–12.) Dashperin (2021) mukaan eläinten rooleihin työntekijöinä vaikuttavat eläimen laji, onko eläin vapaa vai vankeudessa, mitä eläimen odotetaan tekevän sekä millainen toimijuus eläimellä on. Nämä kategoriat määrittävät eläinten tekemän työn luonnetta. Dashperin tutkimus pohjaa ”enemmän kuin ihminen” (more-than-human) näkökulmaan, jossa eläinten toimijuus ja panos matkailutoimintaan ja kokemuksiin tunnustetaan. Hän argumentoi, että työn määritelmä tulee laajentaa myös muihin kuin ihmisiin. (Dashper, 2021, s. 21–32.) Tallberg, García-Rosell ja Haanpää (2022) puolestaan argumentoivat, että eläimet eivät ole vain työntekijöitä, vaan myös matkailun sidosryhmä. He hyödyntävät feminististä sidosryhmäteoriaa tarkastellessaan työntekijöiden ja eläinten sekä matkailijoiden ja eläinten hoivasuhteita rekikoiratarhalla ja eläinten turvakodissa. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat hoiva, myötätunto ja läheisyys, joiden avulla tuodaan ilmi eläinten merkittävä rooli organisaatioiden toiminnassa. (Tallberg, ym., 2022.)

Matkailututkimuksessa rekikoiratarhoja on tarkasteltu eri näkökulmista. Haanpää ja García-Rosell (2020) ovat tarkastelleet rekikoiravierailukokemusta kehollisuuden ja performatiivisuuden avulla. Tutkimus perustuu tutkijoiden vierailuihin rekikoiratarhoilla Lapissa. He tunnistavat tekijöitä, jotka vaikuttavat kokemuksen muodostumiseen. Rekikoiravierailun kokemusta kuvataan esityksenä, joka perustuu eri toimijoiden, työntekijöiden, koirien ja matkailijoiden, osallisuudelle ja vuorovaikutukselle. Kokemuksen osatekijöiksi tunnistetaan myös sää ja ympäristön olosuhteet. (Haanpää & García-Rosell, 2020.) Äijälä (2022) on tarkastellut Lapin rekikoirien toimijuutta ja arkipäiväistä vuorovaikutusta koirien, ihmisten ja ympäristön kanssa videoetnografian avulla. Vuorovaikutusta kuvaamaan hän käyttää termiä rekikoirailumaisema. Tutkimus tuo esiin koirien merkityksen matkailuaktiviteetin muotoutumisessa ja maiseman rakentumisessa sekä tunnistaa koirien toimijuuden ja monilajisten kohtaamisten merkityksen. (Äijälä, 2022.) Fennell (2022) on puolestaan tutkinut rekikoirien suostumusta työntekoon. Hän on luonut mallin eläinten hyvinvoinnin tarkkailuun. Hänen näkökulmana on, että koirat viestivät suostumusta eri tavoilla, ja että ihmiset usein jättävät nämä viestit huomiotta. (Fennell, 2022.)

Eläinmatkailun eettisyyttä on tarkasteltu useiden eri etiikan teorioiden avulla. Fennellin (2012) teoksen taustalla on ajatus paradigman muutoksesta, jossa eläinten hyötykäytön sallivan diskurssin tilalla siirrytään postmoderniin näkökantaan, jossa eläimen ja ihmisen suhdetta tarkastellaan eettistä tarkastelua kestäväällä tavalla (Fennell, 2012, s. 9, 248). Carr (2018) puolestaan tarkastelee eläinten oikeuksia ja ihmisten vuorovaikutusta matkailun kontekstissa velvollisuuksien käsitettä hyödyntäen (Carr, 2018, s. 116, 121–126). Burns (2015) lähestyy keskustelua eettisyydestä vastuullisuus käsitteen avulla. Hän haastaa käsityksen eläimistä objekteina ja pyrkii laajentamaan itseisarvon käsitteen myös eläimiin (Burns, 2015, s. 44–45). Fennell ja Sheppard (2011) käsittelevät artikkelissaan eläinten hyvinvointia, oikeuksia ja eettisiä kysymyksiä tapaustutkimuksen avulla kanadalaisen rekikoirayrityksen kontekstissa, joka laskeneen kysynnän vuoksi joutui lopettamaan noin sata rekikoiraa. Artikkelissa tarkastellaan tapausta ja työntekijöiden toimintaa eri eettisten teorioiden avulla. (Fennell & Sheppard, 2011, s. 197–201.)

Shani ja Pizam (2009) ovat tarkastelleet matkailijoiden asenteita eläinmatkailua kohtaan. Fokusryhmissä havaittiin, että eläinmatkailun eettisyys ja eläinten hyvinvointi herätti jonkin verran huolta matkailijoissa. Suurin osa matkailijoista oli tietoisia eettisistä kysymyksistä kohdistuen eläinten pitämiseen vankeudessa. Moni kuitenkin koki, että

eläinten hyvinvoinnissa on tehty parannuksia ja että julkisessa keskustelussa eläinten hyvinvointi on enemmän esillä. Näiden argumenttien turvin monet matkailijat kokivat eläinaktiviteetit hyväksyttävänä. (Shani & Pizam, 2009, s. 88–97.) Curtin (2006) on puolestaan tarkastellut matkailijoiden käsityksiä delfiinien kanssa uimisesta. Tutkimuksessa selvisi, että matkailijat ovat huolissaan delfiinien pitämisestä vangittuna. Kuitenkin halu kokea delfiinen kanssa uiminen näytti ylittävän eettiset huolet kohdistuen delfiinien vangittuna pitämiseen. (Curtin, 2006.) Villieläinmatkailun (eng. *wildlife tourism*) kontekstissa Ziegler, ym. (2018) tarkastelevat matkailijoiden eettisiä käsityksiä valashaiden ruokkimisesta Filippiineillä, ja Lück ja Porter (2018) puolestaan tutkivat avomerilintujen katselukierroksia ja ruokkimista Uudessa-Seelannissa. Eläinten katselua ja ruokkimista perusteltiin useiden argumenttien avulla sekä vedoten omaan upeaan kokemukseen villieläinten kanssa. Molemmissa tutkimuksissa havaittiin ristiriitoja matkailijoiden käsityksissä – samankaltaisia kuin Curtinin (2006) tutkimuksessa.

García-Rosell ja Äijälä (2018) ovat tarkastelleet Lapissa vierailevien matkailijoiden käsityksiä eläinmatkailusta. Kyselytutkimuksessa selvisi, että matkailijat kokevat eläinmatkailuaktiviteetit tärkeänä vetovoimatekijänä Lapissa. Vastaajista yli puolet koki positiivisia tunteita eläimiä kohtaan ja koki eläimet arvokkaiksi sekä noin puolet vastaajista koki olevansa huolissaan eläinten oikeuksista ja kohtelusta. (García-Rosell & Äijälä, 2018.) Myös Beuttner (2022) tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan matkailijoiden käsityksiä Lapin rekikoiratarhojen kontekstissa. Tutkimuksessa selvitetään tekijöitä, jotka muodostavat matkailijoille kuvan eläinten positiivisesta hyvinvoinnista. Tutkimuksen tuloksena todettiin, että matkailijat eivät tunteneet termiä positiivinen eläinten hyvinvointi tai heillä oli hyvin erilaisia käsityksiä termin sisällöstä. Matkailijat tunnistivat eri hyvinvoinnin osia, mutta eivät näyttäneen kyseenalaistavan rekikoiria-aktiviteetteihin liittyviä eettisiä haasteita. (Beuttner, 2022, s. 65–66.)

Eläinmatkailua ja sen eettisyyttä on siis tarkasteltu useista näkökulmista. Oma tutkielmani osallistuu keskusteluun keskittymällä matkailijoiden näkökulmaan, sekä jatkaa merkille pantavaa Lapin yliopiston (tässä tutkimuksessa: García-Rosell, Haanpää, Tallberg ja Äijälä) tutkijoiden panosta eläinmatkailun tutkimukseen. Vaikka tutkimuksia matkailijoiden käsityksistä on tehty, tutkimusta on vielä vähän ja se on useamman vuoden takaa. Oma tutkimusasetelmani tuo tarkasteluun uuden tarkastelukulman, sillä matkailijoiden käsityksiä ei tietääkseni ole tarkasteltu eläinten katsomisen käsitteen (Winter, 2020) avulla.

Aiemmat tutkimukset Lapin matkailijoiden käsityksistä on tehty ennen pandemiaa tai sen aikana. Tutkimukseni tarkasteleekin samaa kontekstia Lapin matkailun nousun aikana, jossa yhä uudet matkailijaryhmät saapuvat Lappiin ja rekikoiratarhoille.

1.3 Tutkimuskysymykset ja teoreettinen viitekehys

Tutkimusasetelmani on muotoutunut posthumanistisen paradigman lähtökohdista, ja tutkimukseni taustalla vaikuttaa motiivi parantaa eläinten oloja. Lähtökohtani tutkimukselle on tuoda esiin eläinmatkailuun liittyviä näkökulmia eläinetiikkaa hyödyntäen. Posthumanismin taustalla vaikuttaa käsitys, jossa myös muut kuin ihmiset otetaan huomioon (Cohen, 2019a, s. 420). Muu kuin ihminen voi olla esimerkiksi kasvi tai eläin, mutta tutkimuksessani keskityn eläimiin. Cohenin (2019a) mukaan posthumanistisessa lähestymistavassa pyritään näkemään perinteisen länsimaisen ihmisten ja eläinten kahtiajaon ulkopuolelle. Perinteinen kahtiajako nähdään rakenteena, joka mahdollistaa eläinten hyötykäytön. Posthumanismi kiistää ihmisen paremmuuden ja tunnistaa myös muiden lajien subjektiivisuuden. (Cohen, 2019a, s. 416–419).

Tutkimukseni lähtökohtana on lisätä ymmärrystä matkailijoiden käsityksistä eläinmatkailusta ja rekikoiratarhojen eettisyydestä. Tutkimukseni päätutkimuskysymys on, millaisia käsityksiä matkailijoilla on rekikoiratarhojen eettisyydestä? Osakysymyksiä ovat seuraavat: Missä määrin matkailijat kiinnittävät huomioita rekikoiratarhojen toiminnan eettisyyteen? Miten eläinten katsominen käsitteenä auttaa ymmärtämään matkailijoiden ja eläinten suhteita? Miten haastattelu menetelmänä mahdollistaa eläineettisten käsitysten tutkimisen?

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu käsitteistä eläinmatkailu, eläinetiikka sekä eläinten katsominen. Rekikoiratarhat ovat yksi eläinmatkailun muoto, ja eläinmatkailu toimii tutkimuksen kontekstuaalisena käsitteenä. Eläinten katsomisella (eng. animal gaze, Winter, 2020) tarkoitetaan tapaa, jossa matkailussa eläimet asetetaan objektin roolin katsomisen kohteeksi. Eläinten katsomiseen vaikuttavat katsojan ominaisuudet ja ne heijastavat sosiokulttuurisia käsityksiä (Winter, 2020; Urry & Larsen, 2011, s. 1–2). Etiikka toimii katsomisen taustalla vaikuttavana tekijänä (Winter, 2020), johon katsomisessa erityisesti keskityn. Eläinetiikka on etiikan haara, jossa keskitytään tarkastelemaan ihmisten ja eläinten välistä suhdetta (Winter, 2020). Eläinetiikan lähestymistavoista

hyödynnän tutkimuksessani erityisesti antroposentrismia ja ekofeminismia. Eläinten katsominen ja eläineettiset lähestymistavat auttavat tutkimuksessani matkailijoiden eettisten käsitysten tarkastelua ja analysointia.

1.4 Aineisto ja menetelmät

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, ja aineistonani ovat haastattelut, jotka olen koonnut haastattelemalla Lapin rekikoiratarhoilla vierailleita kansainvälisiä matkailijoita. Aineisto koostuu kuudesta haastattelusta, jotka toteutin keväällä 2025 videopuhelun välityksellä. Haastattelu muistuttaa keskustelua ja syntyy haastateltavien, haastattelijan ja ilmiön välisestä vuorovaikutuksesta (Puusa, 2011a, s. 73–76). Haastattelun avulla matkailijat pääsivät itse sanoittamaan ajatuksiaan ja omaa kokemustaan, sekä kertomaan vierailulla heränneistä ajatuksista rekikoiratarhojen toiminnasta ja eettisyydestä. Tutkijana vierailin myös yhdellä rekikoiratarhalla tutustuakseni rekikoira-tarhan toimintaan ja saadakseni kuvan matkailijan kokemuksesta.

Aineiston analyysin vaiheet koostuvat aineiston keruusta, haastattelujen litteroinnista, aineiston luokittelusta ja valikoinnista, teemoittelusta sekä analyysistä ja tulkinnasta (Ruusu vuori, ym., 2010, s. 12). Haastattelujen analyysissä hyödynnän teoriasidonnaista sisällönanalyysia sekä teemoittelua. Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä teoria ja aineisto toimivat analyysissä rinnakkain. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 93, 96–97.) Hyödynnän aineistosta nousevien aiheiden analysoinnissa ja teemoittelussa teoreettista viitekehystäni ja aiempaa tutkimuskirjallisuutta. Teemoittelussa aineisto jaetaan osiin aihepiirien mukaan ja aineistosta etsitään valittuja teemoja vastaavia näkemyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 93). Aineiston ja teorian avulla olen jakanut analyysini neljään teemaan, jotka käsittelevät matkailijoiden taustaoletuksia, rekikoira-aktiviteettien hyväksymistä, matkailijoiden empatiaa ja huolenaiheita sekä rekikoiratarhatoiminnan oikeuttamista ja sille esitettyjä perusteluja.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielmani on jaettu viiteen lukuun. Tutkielman toisessa luvussa esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehysten ja keskeiset käsitteet. Aluksi esittelen käsitteen eläinten katsominen (Winter, 2020), jonka jälkeen keskityn mallin etiikka ulottuvuuteen ja

matkailijoiden eettisiin käsityksiin. Teen katsauksen eläinetiikan lähestymistapoihin, joista keskityn matkailijoiden haastatteluissa ilmenneisiin keskeisiin näkökulmiin: antroposentrismiin sekä ekofeminismiin. Luvussa kolme käsittelen tutkimuksen metodologisia valintoja. Kuvaan aineiston keruun vaiheet, esittelen valitut metodit sekä tarkastelen tutkimuseettisiä kysymyksiä. Tutkimukseni paradigmana on sosiaalinen konstruktionismi, metodina haastattelut ja aineiston analyysitapana teoriasidonnainen sisällönanalyysi ja teemoittelu. Luvussa neljä analysoin keräämääni haastatteluaineistoa hyödyntäen teoreettista viitekehystäni ja aiempaa tutkimusta. Olen jakanut luvun neljään osaan luomieni teemojen perusteella. Matkailijan eettinen katse toimii analyysin punaisena lankana. Luku viisi on yhteenveto, jossa esitän johtopäätökset, pohdin tutkimustulosten merkityksellisyyttä ja soveltamista, esitän jatkotutkimusaiheita sekä pohdin eläinmatkailun kehittämisen suuntaviivoja.

2. EETTISIÄ KOHTAAMISIA IHMISTEN JA ELÄINTEN VÄLILLÄ

Matkailussa hyödynnetään eläimiä monella tapaa, mikä nostaa eläineettiset kysymykset relevanteiksi myös matkailun yhteydessä. Eläinetiikkaa voidaan tarkastella useiden käsitteiden ja teorioiden avulla, joihin teen katsauksen tässä luvussa. Tarkastelen eläinetiikassa matkailijoiden näkökulmaa hyödyntäen käsitettä eläinten katsominen (Winter, 2020). Tarkasteluni eikä eläinetiikka ylipäättään anna yksiselitteistä vastausta, mitä eläinten eettinen kohtelu tarkoittaa tai miten eläimiä tulisi matkailussa kohdella. Se kuitenkin auttaa pohtimaan eläinten roolia ja asemaa sekä matkailijoiden käsityksiä. Eläinten asema matkailualalla perustuu pitkälti ihmisten tarpeisiin, jossa eläimet on usein asetettu objektin asemaan, mikä mahdollistaa eläinten viihteellisen hyödyntämisen (Winter, 2020, s. 16). Tälle diskurssille on kuitenkin esitetty vaihtoehtoja, jotka huomioivat eläinten hyödyntämiseen liittyvät eettiset kysymykset.

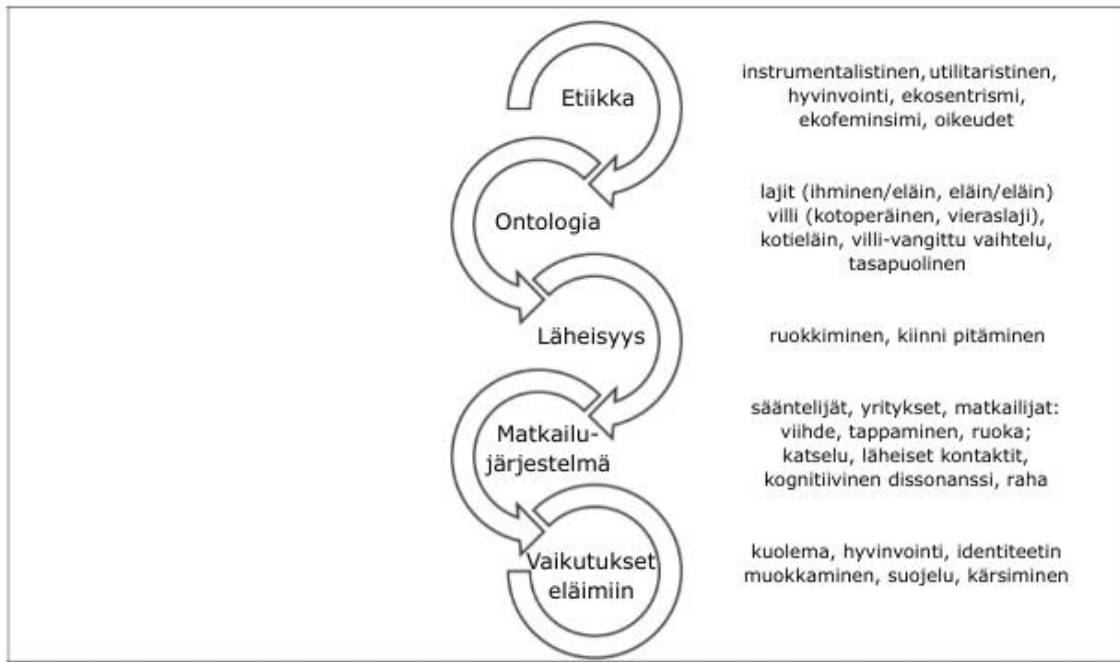
2.1 Eläinten katsominen

Eläinten katsominen (eng. animal gaze, Winter, 2020) pohjaa John Urryn käsitteeseen turistin katse (ks. Urry & Larsen, 2011). Olen tässä tutkimuksessa kääntänyt englanninkielisen käsitteen eläinten katsomiseksi. Urryn ja Larsenin (2011) mukaan matkailukokemukseen kuuluu kohtaamiemme ympäristöjen, kuten maisemien ja kaupunkien, utelias katselu. Tämä katse on sosiokulttuurisesti latautunut. Ihmiset katsovat maailmaa omista lähtökohdistaan, johon vaikuttavat muun muassa katsojan odotukset, ideat, kansallisuus, sukupuoli, ikä sekä koulutustausta. Katse korostaa katsomiseen liittyviä opittuja käyttäytymismalleja. (Urry & Larsen, 2011, s. 1–2.) Katsominen ei siis viittaa vain näköaistin varassa katsomiseen vaan myös siihen, millaisia käsityksiä ja taustaoletuksia katsojalla on.

Katsomisella on aina kohde ja se kohde voi olla myös eläin (Urry & Larsen, 2011, s. 96). Matkailussa eläimet asetetaan usein objektin asemaan viihdyttämään matkailijoita, joka liittyy vahvasti myös eläinten katsomiseen (Carr & Broom, 2018, s. 26; Winter 2020). Eläinten välineellistäminen on sosiaalinen konstruktio, jota välitetään erilaisten tekstien välityksellä, ja jota matkailijan katse vahvistaa asettaen ihmisen katsojan rooliin ja eläimen katsottavan rooliin (Yudina & Grimwood, 2016, s. 728). Katseeseen liittyy täten myös

eläimiin kohdistuvaa valtaa (Winter, 2020, s. 16). Eläimistä tehdään matkailijan katseelle suotuisia, ja matkailussa luodaan aktiviteetteja, joissa eläinten kohtaamisesta tulee matkailijoille mielekästä. Eläinten kontrollointi mahdollistaa matkailijalle turvallisen ja helpon tavan kohdata eläimiä (Franklin, 1999). Nämä toimet vaikuttavat eläinten fyysiseen hyvinvointiin sekä rakentavat eläinten identiteettiä (Winter, 2020, s. 17). Esimerkiksi Cohen (2019b, s. 96) kuvaa, miten matkailijoiden mielikuva krokotiileistä muuttui vaarallisesta saalistajasta kesyksi lemmikiksi. Mielikuvaa hänen mukaansa edesauttoi se, että krokotiileistä luotiin krokotiilifarmien toimesta lähestyttävämpiä ja ne asetettiin ympäristöön, joka mahdollisti turvallisen lähikontaktin matkailijoille.

Winter (2020) on muodostanut aiempaan kirjallisuuteen perustuen mallin (Kuvio 1.), joka kuvaa eläinten katsomisen taustalla vaikuttavia tekijöitä. Sovellan mallia tarkastellessani matkailijoiden käsityksiä rekikoiratarhoista. Mallin mukaan eläinten katsomisen taustalla vaikuttavat etiikka, ontologia, läheisyys eläimiin, matkailusysteemi sekä vaikutukset eläimiin. Mallissa etiikka toimii eläinten käsitteellistämisen taustalla. Ontologia viittaa kategorioihin, joihin eläimet luokitellaan. Nämä kategoriat perustuvat etiikkaan ja määrittävät, miten eri lajit otetaan huomioon moraalisesti. (Winter, 2020, s. 10.) Ihmisten suhtautumiseen eläimiin vaikuttaa, miten eläintä tyypillisesti yhteiskunnassa kohdellaan. Lemmikkieläimet ja tietyt villieläimet ovat usein arvostetummassa asemassa esimerkiksi tuotantoeläimiin tai haittaeläiminä pidettyihin eläimiin verrattuna. (Dhont, ym., 2019, s. 770.) Läheisyys viittaa siihen, miten läheiseen kontaktiin matkailijat pääsevät eläinten kanssa. Läheisyys voidaan mahdollistaa lukitsemalla eläimet häkkiin tai houkuttelemalla eläimiä ruoan avulla. Eläinten kiinni pitämistä ja vangitsemista on perusteltu muun muassa opetus- ja suojelutarkoituksilla, mutta kiinnipitäminen on usein edellytys myös eläinten viihteellistämiseksi. Vaikutukset eläimiin kuvaa, millaisia vaikutuksia matkailulla on eläimiin. Matkailujärjestelmällä viitataan eläinmatkailun sääntelijöihin, yrityksiin ja matkailijoihin sekä edellä mainittujen motiiveihin ja tapoihin ”kuluttaa” eläimiä matkailussa. (Winter, 2020, s. 13–18.)

Kuvio 1. Eläinten katsominen: malli eläinetiikkaan matkailussa. (Winter, 2020, s. 18, oma suomennos)

2.2 Etiikka katseen taustalla

Winterin (2020, s. 18) mallissa (Kuvio 1.) etiikka esittyy peruspilarina, jolle muut katsomisen ulottuvuudet perustuvat. Eläinetiikka on etiikan haara, jossa tarkastellaan eläimiin liittyviä arvoja ja normeja sekä eläinten ja ihmisten välisiä suhteita. Tarkastelun kohteena ovat yksittäisten eläinten moraalinen asema sekä miten ihmisten tulisi moraalisesti ottaa huomioon eläimet. (Singer, 2015; Winter, 2020, s. 1). Eläinetiikkaa voidaan tarkastella eri lähtökohdista ja erilaisten käsitteiden avulla. Eläinetiikkaa on tarkasteltu muun muassa utilitarismin, antroposentrismen, hyvinvoinnin, ympäristöetiikan, ekofeminismin, eläinten oikeuksien, kulttuuristen näkökulmien sekä empatian käsitteiden avulla. Tarkastelen seuraavaksi eläinetiikan lähestymistapoja, keskittyen tutkimukseni kannalta keskeisimpiin: antroposentrismiin, empatiaan ja ekofeminismiin.

Franklin (1999) yhdistää eläinten katsomisen muihin yhteiskunnassa 1900-luvulla tapahtuneisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Hänen mukaansa länsimainen eläinten ja ihmisten suhde on muotoutunut heijastaen keskeisiä yhteiskunnallisia, taloudellisia ja poliittisia vaiheita, joita hän tarkastelee eläintarhojen kontekstissa. Franklinin (1999) käsite eläintieteellinen katse (*zoological gaze*) sisältää samoja ajatuksia kuin Winterin (2020)

eläinten katsominen, mutta keskittyy erityisesti eläintarhoihin ja katseen taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin kehityssuuntiin. Tarkastelen käsitettä taustoittaakseni eläinten katsomista ja sen taustalla vaikuttavia tekijöitä. 1900-luvun alussa eläintieteellinen katse oli vahvasti antroposentristinen ja eläintarhat olivat ensi sijassa ihmisten viihdyttämistä varten. Eläintieteellistä katsetta leimasivat kolonialismi ja eksoottisen luonnon tuttavallistaminen yleisölle. Tällöin eläimistä tuli keskeisempi ja läheisempi osa ihmisten elämää. Eläinten merkitys vapaa-ajan vietossa kasvoi, mikä perustui pitkälti ihmisten kontrolliin eläimiä kohtaan. Antroposentrismiin perustuva eläinten kohtelu sai kuitenkin osakseen kritiikkiä ja nosti keskusteluun eettisiä sekä ekologisia näkökulmia. Postmodernismin vaikutuksesta katse sai empaattisia ja ekologisia sävyjä, ja esimerkiksi eläintarhat omaksuivat eläinten suojelun osaksi toimintaansa. Toisaalta postmodernismi ajoi myös eläimet asemaan, jossa niitä alettiin hyödyntää ennennäkemättömässä mittakaavassa. Eläimiä kohtaan herännyt empatia ja huolenpito saivat ihmiset kritisomaan hyötykäyttöä, ja nykypäivänäkin tunnetut eläinaktivismiin liikehdinnät juontavat juurensa näistä keskusteluista. (Franklin, 1999.)

Antroposentrismen juuret ovat länsimaisten filosofien opeissa, joiden mukaan vain ihmisellä nähdään olevan moraalista arvoa (Steiner, 2005, s. 2). Antroposentrismi ei varsinaisesti ole eläinetiikan haara (Winter, 2020, s. 8), mutta myös siinä tarkastellaan eläinten roolia. Antroposentrisessä ajattelussa ihmislaji nähdään ylivermaisena muihin lajeihin verrattuna. Ihminen on ainoa laji, jolla on itseisarvo. Muilla lajeilla katsotaan olevan vain välineellistä arvoa, mikä mahdollistaa lajien hyödyntämisen ihmisen resursseina. (Fennell, 2012, s. 39.) Antroposentrismilla on ollut merkittävä rooli eläinten ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Se on luonut pohjaa länsimaiselle eläinkäsitykselle ja eläinten hyödyntämiselle. (Steiner, 2005, s. 2.)

Ihmiskeskeistä näkökulmaa haastamaan on muodostunut etiikan suuntauksia, joissa huomioidaan myös muun lajisia olentoja. Utilitarismi keskittyy tietoisuuteen ja kykyyn tuntea, ja perustuu ajatukseen, jossa valintojemme tulisi tuottaa mahdollisimman paljon hyvää (Steiner, 2005 s. 162). Singerin (2015) mukaan utilitarismissa lajit nähdään tasavervoisina. Hänen mukaansa kaikki olennot tulee huomioida tasapuolisesti riippumatta niiden ominaisuuksista tai kyvyistä. Tasapuolinen huomiointi voi kuitenkin johtaa lajien erilaiseen kohteluun ja oikeuksiin. (Singer, 2015, s. 30, 34.) Eläimille ei esimerkiksi ole mielekästä myöntää äänioikeutta, mutta niille voidaan nimittää niiden etuja edistävä

henkilö puolestapuhujaksi. Utilitarismi voi kääntyä myös antroposentriseksi, mikäli utilitarismin periaatteet nähdään kuuluvaksi ainoastaan ihmisille (Steiner, 2005, s. 162–163). Tällöin puhutaan spesismistä eli lajisorrosta, jossa Singerin (2015, s. 35) mukaan oma laji nähdään muita tärkeämpänä.

Ympäristöetiikan näkökulmasta eettisiä kysymyksiä tarkastellaan tekojen vaikutuksesta koko ekosysteemiin. Tässä näkökulmassa ekosysteemi menee yksilön edelle eikä esimerkiksi yksittäisen eläimen tappaminen ole väärin, mikäli se ei uhkaa ekosysteemin säilymistä. Eläinten hyvinvoinnin näkökulmassa painotetaan eläinyksilöiden hyvinvointia, ja tärkeintä on välttää eläinten kärsimystä. Kuitenkin eläinten kärsimystä tietyssä suhteessa voidaan hyväksyä, mikäli se on keskeistä ihmisten hyvinvoinnille. Eläinten oikeuksien näkökulman mukaan kaikki teot, jotka vaikuttavat negatiivisesti eläinten hyvinvointiin, ovat moraalisesti väärin. (Hughes, 2001, s. 323–324.)

Feministinen lähestymistapa haastaa antroposentristä näkemystä (Tallberg, ym., 2022 s. 10). Ekofeminismi nojaa feminismin periaatteisiin pyrkien rikkomaan patriarkaalista dualistista ajattelua ja lajien sortoa (Yudina & Grimwood, 2015, s. 717–718). Keskeisiä feministiseen lähestymistapaan liittyviä käsitteitä ovat empatia, hoiva ja huolenpito (Donovan, 2006, s. 306, Fennellin & Sheppardin, 2011, s. 205 mukaan). Feministisessä lähestymistavassa keskeistä on muiden huomiointi ja pyrkimyksenä on huomioida paremmin ei-inhimillisten toimijoiden tarpeet: eläinten hyötykäyttö kyseenalaistetaan ja eläimillä nähdään olevan ihmisestä riippumaton itseisarvo. Eläinten asemaan yhteiskunnassa, ja sen taustalla vaikuttavaan julkiseen mielipiteeseen ja moraalisen harkintaan, vaikuttavat lakien ja politiikan lisäksi tunteet ja kiintymys (Tallberg, ym., 2022 s. 1, 4, 12). Feministinen lähestymistapa huomioi tunteiden ja kokemuksen merkityksen moraalisisessa päätöksenteossa (Seager, 2003, s. 171), ja moraalisen harkinnan keskiössä ovat myötätunto ja muut positiiviset tunteet eläimiä kohtaan (Tallberg, ym., 2022 s. 4). Empatia puolestaan auttaa tekemään moraalisesti ja ympäristön kannalta kestäviä valintoja ja sen avulla voidaan tarkastella eläinten moraalista arvoa ihmiselle sekä tunnistaa ei-inhimillisten näkökulmien merkitystä (Aaltola, 2022, s. 341). Eläimiin kohdistuva empatia mahdollistaa myös eläinten sanattomien viestien huomaamisen (Tallberg, ym., 2022 s. 4).

2.3 Matkailijan eettinen katse

Matkailijat osallistuvat eläinten katsomiseen kokiessaan kohtaamisia eläinten kanssa. Eläinten katsominen lisää kiinnostusta ja ymmärrystä eläimiä kohtaan sekä muokkaa ihmisten suhdetta eläimiin (Tomassini & Bertella, 2024, s. 350–351). Katsomiseen liittyvät katsojan ominaisuudet, jotka perustuvat ihmisten arvoihin, tunteisiin ja tulkintoihin (Urry & Larsen, 2011, s. 1–2). Eläimiin liitetyt merkitykset ovat kulttuurisidonnaisia (Franklin, 1999, s. 65.), ja kulttuurierojen on havaittu vaikuttavan suhtautumiseen eläimiin (ks. esim. Lawrence, 1985; Sinclair ym., 2022) sekä hyvinvoinnin määrittelyyn (Winter, 2020, s. 10).

Matkailijoiden motiivit vaikuttavat, millaisia aktiviteetteja heille tarjotaan. Yleisesti matkailijoiden motiiveina nähdä eläimiä voivat olla muun muassa uteliaisuus, viihde ja oppiminen sekä ainutlaatuisten kokemusten kokeminen (Carr & Broom, 2018, s. 29, 32). Matkailijoilla on valtaa valita, millaisia aktiviteetteja he valitsevat ja millaisia käytäntöjä he pitävät hyväksyttävinä. Matkailijat yleisesti olettavat näkevänsä hyvinvoivia eläimiä, joten aktiviteettien tarjoajat pyrkivät täyttämään nämä odotukset (Shani & Pizam, 2009, s. 94). Urryn ja Larsenin (2011) mukaan matkailussa pelkkä katsominen ei enää välttämättä täytä matkailijoiden toiveita. Matkailijat haluavat moniulotteisia kokemuksia, joissa he pääsevät itse aktiivisina toimijoina kokemaan asioita. Moni matkailija haluaa eläinten katsomisen lisäksi olla vuorovaikutuksessa eläinten kanssa. (Urry & Larsen, 2011, s. 190–191.) Eläinten katselemisen sekä kuluttamisen rinnalle on syntynyt eläinmatkailun muotoja, joissa matkailijat pääsevät läheiseen kontaktiin eläinten kanssa, (Cohen, 2019b, s. 85; Franklin, 2007, s. 39) kuten ruokkimaan, silittämään ja kuvamaan eläimiä (Winter, 2020, s. 14). Rekikoiratarhat ovat esimerkki aktiviteetista, jossa nämä piirteet toteutuvat. Rekikoiratarhalla vieraileva matkailija ei ole vain sivustaseuraaja, vaan osallistuu aktiivisesti kokemuksen muodostumiseen (Haanpää & García-Rosell, 2020, s. 230), esimerkiksi ajamalla itse rekivaljakkoa.

Matkailijoiden eettiset käsitykset vaikuttavat eläinten kohtaamiseen. Shanin ja Pizamin (2009) mukaan matkailijoiden käsitys eläinmatkailuaktiviteettien eettisyydestä muodostuu kolmesta osatekijästä, joita ovat eettisen toiminnan edellytykset, yleinen toimintaympäristö sekä perustelut eläinmatkailulle (Kuvio 2). Heidän mukaansa matkailijat ovat tietoisia eläinmatkailuun liittyvistä eettisistä kysymyksistä, mutta näkevät kuitenkin yleisesti

eläinmatkailun positiivisena ilmiönä. (Shani & Pizam, 2009, s. 93–94, 97.) Mikäli matkailijan toimet ja arvot ovat ristiriidassa, matkailijat voivat pyrkiä perustelemaan toimintaa, joka pohjimmiltaan herättää matkailijoissa huolta. Ilmiöstä käytetään nimitystä kognitiivinen dissonanssi. (ks. Curtin, 2006, s. 321; Winter, 2020, s. 16.) Käsite tarkoittaa, että vaikka matkailija kokee, ettei hänen toimintansa vastaa hänen arvomaailmaansa, hän voi silti osallistua toimintaan ja vältellä huonoa omatuntoa perustelemalla toiminnan hyväksyttävyyttä tai välttelemällä huomaamiaan epäkohtia (Curtin, 2006, s. 312).

Eläinmatkailun puolesta esitetään useita argumentteja, jolla toimintaa perustellaan ja omia huolia lievitetään. Matkailijat voivat esimerkiksi kokea, että eläinten hyvinvoinnista puhutaan julkisesti enemmän, minkä uskotaan vaikuttavan positiivisesti eläinmatkailun käytänteiden eettisyyteen (Shani & Pizam, 2009, s. 93–94). Matkailijan voi olla myös vaikea arvioida matkailutoiminnan vaikutuksia eläimiin. Tiedonpuute ja epävarmuus voi lisätä huolta, mutta toimia myös puolustuksena omalle toiminnalle. Epäkohdat usein myös piilotetaan matkailijoilta, mikä tekee toiminnan arvioimisesta vaikeaa. (Winter, 2020, s. 16.)

Kuvio 2. Eläinmatkailuaktiviteettien eettisyyden osatekijät (Shani & Pizam, 2009, s. 97, oma suomennos)

Eläinten katsomiseen liittyy myös eläinten inhimillistäminen eli antropomorfismi, jossa eläimiin liitetään inhimillisiä ominaisuuksia. Antropomorfismi liittyy vahvasti

antroposentrismiin (Lammi, 2023). Antroposentrinen lähestymistapa voi johtaa tekaistuihin kokemuksiin ja antaa väärän kuvan eläinten käyttäytymisestä tai hyvinvoinnista, mikä johtaa matkailijan katseen ja käsitysten vääristymiseen (Hall ym., 2004, s. 95). Toisaalta antropomorfismi voi myös auttaa tunnistamaan eläinten tarpeita ja samankaltaisuuksia ihmisten tarpeiden ja tunteiden kanssa. Täten antropomorfismi voikin myös haastaa ihmisten ja eläinten väliin asetettuja eroavaisuuksia. (Franklin 1999, s. 87.) Lammen (2023) mukaan: “Esimerkiksi kivuntunto, pelko ja ilo ovat eläinkunnassa sangen universaaleja tunteita, jolloin on todennäköistä, että ihminen – ei antropomorfisoi muunlajista eläintä vaan tunnistaa yksinkertaisesti saman tunteen toisenlajisessa yksilössä.” Vaikuttaisi siltä, että mitä enemmän ihmiset kontrolloivat eläimiä sitä enemmän matkailijat inhimillistävät eläimiä ja tulkitsevat niiden viestejä väärin (Hall ym., 2004, s. 95).

Eläinten katsominen ja eläinetiikan lähestymistavat muodostavat tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen. Teoria määrittää keskustelun, johon oma tutkimukseni osallistuu. Kuten mainitsin, tutkimukseni juontaa posthumanismin periaatteista ja sen pyrkimyksenä on parantaa eläinten oloja matkailussa. Hyödyntämäni tutkimuskirjallisuus ja teoreettiset näkökulmat juontavat näistä samoista lähtökohdista. Teoriaa olen hyödyntänyt tutkimuskysymysten laatimisessa, haastatteluaineiston analyysissa sekä osaltaan myös metodologisten valintojen taustalla. Seuraavaksi esittelenkin tutkimukseni metodologiset valinnat; aineistonani ovat matkailijoiden haastattelut ja menetelmänä teoriasidonnainen sisällönanalyysi, joiden avulla tarkastelen matkailijoiden käsityksiä rekikoiratarhojen eettisyydestä.

3. MATKAILIJOIDEN HAASTATTELUT JA SISÄLLÖNANALYYSI

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka tarkoitus on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä tutkimukseen osallistuvien näkökulmasta (Bryman, 1988, s. 46). Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tuotettu tieto on subjektiivista ja kontekstisidonnaista (Jennings, 2010, s. 127–128; Puusa & Juuti, 2011, s. 47) ja huomion kohteena ovat tutkimukseen osallistuvien näkökulmat sekä tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutus (Puusa & Juuti, 2011, s. 47). Omassa tutkimuksessani tarkastelen rekikoiratarhoja matkailijoiden näkökulmasta, keskittyen heidän omiin kokemuksiinsa ja tulkintoihinsa. Tutkimusasetelmani muodostuu eläinten katsomisen (Winter, 2020) sekä eläinetiikan näkökulmista, kuten luvussa 2 kuvasin, ja aineistonani ovat matkailijoiden haastattelut. Analysoin haastatteluja teoriasidonnaisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla, ja tutkimukseni mukailee sosiaalisen konstruktionismin paradigmaa. Tutkimukseni haastattelut olen kerännyt haastattelemalla Lapin alueen rekikoiratarhalla vierailevia matkailijoita. Rekikoiratarhat rajattiin neljään suuremman kokoluokan rekikoiratarhaan toimeksiantajan ehdotuksesta. Toteutin haastattelut Teamsin välityksellä maaliskuussa 2025 ja aineisto koostuu kuudesta haastattelusta.

Matkailijoiden käsityksiä on tarkasteltu aiemmissa tutkimuksissa erilaisten metodologisten valintojen avulla: esimerkiksi haastattelujen (Beuttner, 2022; Curtin, 2006), fokusryhmien (Shani & Pizam, 2009), kyselytutkimusten avulla (García-Rosell & Äijälä, 2018; Ziegler, ym., 2018) sekä sosiaalisen median kommenttien avulla (Tallberg, ym., 2022). Beuttner (2022) hyödyntää käsitteitä kehys ”framing” sekä eläinten hyvinvointi tarkastellessaan matkailijoiden näkemyksiä rekikoiraa-aktiviteeteista. Curtin (2006) tarkastelee matkailijoiden asenteita delfiinien kanssa uimisesta fenomenologian keinoin. Keskeisiä käsitteitä hänen tutkimuksessaan ovat kokemukset sekä muistelmät ”recollections”. Ziegler ym. (2018) tarkastelevat matkailijoiden asenteita valashaiden katselusta utilitarismin avulla. Shani ja Pizam (2009) tarkastelevat matkailijoiden eettisiä käsityksiä eläinmatkailuun käsitteiden eläinmatkailuaktiviteetit sekä matkailijoiden asenteet avulla, jotka tutkimuksessa on määritelty matkailijoiden eettiseksi arvostelukyvyksi (*evaluation* ja *judgement*). Tallbergin, ym. (2022) tutkimus perustuu feministiselle sidos-ryhmäteorialle, jossa keskeisiä käsitteitä ovat hoiva ja läheisyys. Oma tutkimukseni tuo tarkasteluun uuden lähestymistavan, sillä matkailijoiden eettisiä käsityksiä ei ole laajasti tarkasteltu eläinten katsomista (Winter, 2020), eläinetiikan teorioita ja haastatteluista yhdistellen.

3.1 Vierailuni rekikoiratarhalla

Tutustuakseni tutkimusilmiööni vierailin eräällä Lapin alueen rekikoiratarhalla helmikuussa 2025. Kyseinen rekikoiratarha oli yksi tarhoista, jossa vierailleita matkailijoita haastattelin tutkimukseeni. Vierailin tarhalla matkailijan roolissa saadakseni käsityksen aktiviteetin kulusta ja rekikoiratarhan toiminnasta, sillä en ollut aiemmin vieraillut rekikoiratarhalla. Vierailu auttoi myös ymmärtämään haastattelemieni matkailijoiden kokemusta. Kuvaukseni tarhavierailusta:

Vierailemallani tarhalla on mahdollista tavata koiria sekä osallistua eri pituisille rekiajeluille. Itse osallistuin ainoastaan vierailulle. Vierailualueella koirat ovat omissa häkeissään, joiden takaa matkailijat voivat katsella ja rapsutella koiria. Häkeissä on kahdesta viiteen koiraa ja jokaiselle on oma koirankoppi. Osa koirista on vetämässä rekeä ja osa viettää vapaapäivää häkeissä. Vapaalla olevat koirat nukkuvat kopeissa, osa makoilee tai istuu lumessa ja osa juoksentelee häkkiä ympäri. Myös rekiajelu lähtee tarhalta ja sen kulkua voi seurata. Useampi reki ja valjastetut koirat ovat valmiina ajeluille. Tänäpä näyttäisi kuitenkin olevan hiljainen päivä ja rekiajelulle lähtemistä odottavat valjastetut koirat torkkuvat. Matkailijoita tarhalla on muutamia, eikä rekiajelulle näytä olevan ruuhkaa. Muut matkailijat näyttävät ihastelevan ja silittävän koiria sekä ottavan niistä kuvia. Kuulen erään matkailijan sanovan lausahduksen, ehkä korkeammin odotuksin vierailulta: ”Ne ovat koiria häkeissä.” Vieraisiin koirat näyttävät ensin suhtautuvat välinpitämättömästi. Häkki estää lähemmän kontaktin koiriin, mutta koirat antavat silittää häkin läpi ja tulevat lähelle, kun häkkiä lähestyy ja koirille juttelee.

Ennen vierailua osasin odottaa, että koirien olot tarhalla eivät tule vastaamaan omaa käsitystäni eläinten hyvistä oloista. Ei mene kauaa, kun alan tuntea oloni epämuoka-vaksi. Huomaan asioita, jotka herättävät minussa huolta. Koirat ovat ihania, mutta vierailuani varjostaa huoli niiden hyvinvoinnista. Koirien häkit ovat mielestäni hyvin pelkistetyt ja osa koirista vaikuttaa rauhattomilta juosten häkissä ympyrää. Häkeissä oleminen ilman virikkeitä, ei näytä omissa silmissäni koiralle ominaiselta. Vaikka tarhalla tuodaan ilmi tietoa koirista, niiden hyvinvoinnista ja adoptoinnista, en kuitenkaan täysin vakuutu tiedon perusteella toiminnan eettisyydestä. Kokonaisuudessaan vierailu ei anna minulle miellyttävää kokemusta

ja saa minut huolestumaan rekikoiratarhojen eettisyydestä. En voi tehdä koirien puolesta mitään ja lähden tarhalla epämiellyttävissä tuntemuksissa tietäen, että koirat jäävät hädänsä. Tutkimuksessani kysyn haastateltavilta, suosittelivatko he vierailua rekikoira-tarhalla oman kokemuksensa perusteella –oma vastaukseni tähän olisi ei, en suosittelisi.

3.2 Sosiaalinen konstruktionismi

Paradigma on kehys, joka määrittelee tutkijan käsityksen tutkimuksen tieteenfilosofiasta ja määrittelee tutkimuksen ontologiset, epistemologiset ja metodologiset valinnat (Puusa & Juuti, 2011, s. 13). Sosiaalinen konstruktionismi voidaan määritellä eri tavoin ja siitä käytetään myös eri nimityksiä. Toisiaan lähellä olevat käsitteet sosiaalinen konstruktionismi ja sosiaalinen konstruktivismi erotetaan usein toisistaan. Konstruktionismi painottaa tiedon yhteisöllistä luonnetta; konstruktivismi sen yksilöllistä luonnetta. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan tieto on osittain tai kokonaan rakentunut kontaktissa fyysisen ja sosiaalisen maailman kanssa. (Pernecky, 2012, s. 1125, 1132.) Sosiaalisessa konstruktionismissa painotetaan tiedon sosiaalista luonnetta. Tiedon taustalla vaikuttavat historialliset ja kulttuuriset tekijät. Tieto ja toiminta kulkevat yhdessä: erilaiset sosiaaliset konstruktiot, eli käsitykset tietystä asiasta, synnyttävät erilaista toimintaa. (Burr, 1995, s. 3–5.) Kun tiettyjä käytänteitä toisinnetaan ja jaetaan vallitsevien diskurssien avulla, käytänteistä tulee totuuksia ja tietoa (Waite, 2005, s. 170). Sosiaaliselle konstruktionismille on ominaista suhtautua kriittisesti näihin itsestään selvytenä pidettyihin tietoihin (Burr, 1995, s. 3). Tutkimuksessani sosiaalinen paradigma näkyy tutkimuksen asettelussa ja tekemisessä valinnoissa. Ihmisen suhde elämiin muodostuu sosiaalista ja psykologisista tekijöistä, joihin vaikuttavat muun muassa kulttuuriset tekijät (Dhont, ym., 2019, s. 770). Tutkimukseni lähtökohtana on tuoda esiin matkailijoiden subjektiivisia käsityksiä huomioiden samalla käsitysten sosiaalisen rakentuminen.

3.3 Matkailijoiden haastattelut

Haastattelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä. Haastattelua voidaan luonnehtia keskusteluksi, jolla on tutkijan asettama tavoite. Haastattelu on vuorovaikutteista, jossa tutkimuksen osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Tutkimus on täten sosiaalinen konstruktio, joka syntyy haastateltavien, haastattelijan ja ilmiön välisestä interaktiosta. Tutkija kuitenkin johdattelee keskustelua ja tekee lopulliset tulkinnat. (Puusa, 2011a, s. 73–76.) Haastattelu valikoitui luontevasti tutkimusmenetelmäksi, sillä tutkimuksessani tarkastelen matkailijoiden omakohtaisia käsityksiä. Haastattelun avulla matkailijat pääsevät itse sanoittamaan ajatuksiaan ja tuomaan ilmi tutkimusilmiöön liittyviä käsityksiään. Vuorovaikutustilanne mahdollistaa asioiden selittämisen ja jättää tilaa vapaalle keskustelulle ja kysymyksille. Haastattelu myös mahdollistaa puitteet haastateltavien puheen oikein tulkitsemiselle sekä ei-kielellisen viestinnän havainnoinnille (Puusa, 2011a, s. 73–76). Haastattelun muodoista valitsin tutkimukseeni puolistrukturoidun haastattelun. Puolistrukturoidussa haastattelussa on väljä ennalta mietitty rakenne. Menetelmä mahdollistaa erilaisten todellisuuksien tarkastelun sekä haastateltavien osallistamisen. Täten menetelmä soveltuukin asenteiden, mielipiteiden ja arvojen tarkasteluun. Asetelma myös mahdollistaa vuorovaikutuksen ja kysymysten esittämisen. (Jennings, 2010, s. 174–175.)

Haastattelukysymykset on laadittu tutkimusta varten (kysymysrunko ks. Liite 1.). Toimeksiantaja osallistui kysymysten laatimiseen. Kysymykset keskittyvät matkailijoiden rekikoiratarhavierailuun sekä yleisesti Lapin matkaan, eläinmatkailuun sekä eläinten hyvinvointiin. Haastattelukysymysten muotoilussa vältimme haastateltavan johdattelemista ja pidimme kysymykset mahdollisimman avoimina. Etiikka sanan välttäminen kysymyksissä oli tietoinen valinta. Kysymysten järjestyksessä huomioimme haastattelun sujuvuuden ja etenemisen helpommista kysymyksistä haastavimpiin. Lopussa on myös avoin kysymys, joka mahdollistaa haastateltaville mahdollisuuden lisätä tai kysyä jotakin. Ennen varsinaisia haastatteluja suoritin myös pilottihaastattelun, jossa testasin kysymyslomakkeen toimivuutta.

Haastateltavat löytyivät sosiaalisen median avulla. Tavoitin mahdollisia haastateltavia Instagramissa yksityisviestillä, Facebookin matkailuryhmissä sekä Tripadvisorissa yksityisviestillä. Näistä ainoat kontaktit syntyivät Instagramissa. Haastateltavat olen löytänyt rekikoiratarhojen Instagram-profiileissa olevan merkityt -toiminnon avulla. Olen

laittanut viestiä henkilöille, jotka ovat kuvissaan merkanneet julkaisuunsa tutkimuksen rajaukseen kuuluvan rekikoiratarhan. Viestiin vastanneet henkilöt, joiden kanssa asia eteni haastatteluun asti, ovat valikoituneet haastateltaviksi. Viestissä esittelin itseni, kerroin opiskelevani matkailututkimusta Lapin yliopistossa ja kirjoittavani pro gradu –tutkielmaa matkailijoiden käsityksistä rekikoira-aktiviteeteista. Viestiin vastanneille kerroin vielä lisää haastattelun luonteesta. Osa halusi myös tietää tarkemmin tutkimuksesta, joten kerroin tutkimusasetelmastani ja annoin esimerkkejä aiheista, joita käsittelen haastattelussa.

Haastattelut tapahtuivat Teamsin välityksellä. Haastattelut käytiin englanniksi ja kestivät noin puoli tuntia. Englanniksi kommunikointi oli sujuvaa kaikkien haastateltavien kanssa, vaikka se ei ollutkaan minun tai kaikkien haastateltavien äidinkieli. Haastattelut tallensin käyttäen Teamsin nauhoitustoimintoa. Haastateltavilla ja haastattelijalla oli kamerat päällä. Rekikoiratarhavierailun ja haastattelun välillä oli kulunut aikaa muutamasta viikosta muutamaan kuukauteen, joten matkailijoiden kokemus oli vielä hyvin muistissa. Tutkijana koen haastattelutilanteet onnistuneiksi. Sain haastatteluista tutkimukseni kannalta olennaista materiaalia, jonka avulla pystyin tekemään analyysia. Haastateltavat vaikuttivat olevan kiinnostuneita tutkimukseni teemoista ja vastasivat kysymyksiin laajasti, antoivat paljon esimerkkejä ja jakoivat omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Pitäydyin pääasiassa haastattelurungossani, mutta osa kysymyksistä herätti myös enemmän vuoropuhelua.

Taulukko 1. Haastateltavien profiili

	H1	H2	H3	H4	H5	H6
Kansallisuus	Intia	USA	Alankomaat	Thaimaa	itäeurooppalainen	Alankomaat
Sukupuoli	nainen	nainen	nainen	nainen	nainen	mies
Matkan luonne	itsenäinen	itsenäinen	pakettimatka	itsenäinen	sesonkityössä	pakettimatka
Aktiviteetit tarhalla	vierailu ja ajelu	vierailu	vierailu ja ajelu	vierailu	vierailu, ajelu, työnkuva	vierailu ja ajelu
Rekikoira-tarha	1	2	3	1	1, 4	3

3.4 Teoriasidonnainen sisällönanalyysi

Aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistosta kokonaisuus, jonka avulla voidaan tehdä tulkintoja ja johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä (Puusa, 2011b, s. 116). Tutkimuksen analyysin vaiheita ovat tutkimuskysymyksen laatiminen, aineiston keruu, aineistoon tutustuminen, luokittelu, analyysi, tulosten koonti ja tulkinta sekä teoreettinen keskustelu, tulosten soveltaminen käytäntöön sekä jatkotutkimustarpeiden tunnistaminen (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, s. 12). Aineiston analyysissä hyödynnän teoriasidonnaista sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysi on menetelmä, jossa analysoidaan tekstiä ja sen sisältöä. Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä teoria ja aineisto ovat vuoropuhelussa, ja teoria on enemmänkin tutkimuksen apuna kuin sitä ohjaava tekijä (Tuomi ja Sarajärvi, 2009, s. 96–97).

Tutkimukseni ensimmäisessä vaiheessa muodostin tutkimusasetelman ja teoreettisen viitekehyksen, laadin tutkimuskysymykset sekä tutustuin aiempaan kirjallisuuteen. Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa keräsin aineiston: etsin haastateltavat, pidin haastattelut Teamsissa ja litteroin haastattelut. Litteroinnissa hyödynsin Teamsin transkriptio-ominaisuutta, joka litteroi automaattisesti nauhoitetut haastattelut. Olen tarkistanut ja korjannut litterointia tarpeen mukaan. Litteroidun aineiston olen koonnut Word-tiedostoon ja tiedoston pituus on 38 sivua. Tässä yhteydessä myös annoin haastatteluille numeroista koostuvat tunnisteet. Tunnisteita olen hyödyntänyt haastateltavien profiilin visualisoinnissa (Taulukko 1.) sekä aineistolainauksen tunnisteissa.

Aineistonkeruun jälkeen olen rajannut ja luokitellut aineiston. Aineiston valikoinnissa aineistosta poimitaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto (Koski, 2011, s. 136). Aluksi luin aineiston läpi, alleviivasin keskeisiä havaintoja aineistotekstiin ja poimin tutkimukseni kannalta keskeiset havainnot taulukoksi. Alussa luokittelu perustui pitkälti haastattelukysymysten aihepiireille: matkailijan kokemuksiin eläinmatkailusta ja rekikoiratarhavierailusta, suhtautumiseen eläimiin, rekikoirien ja eläinten hyvinvointiin sekä eläinmatkailuun liittyviin huolenaiheisiin. Olen etsinyt aineistosta yhteneväisyyksiä, eroavaisuuksia ja toistuvia aiheita näihin liittyen.

Aineiston luokittelun apuna olen hyödyntänyt teemoittelua. Teemoittelussa aineisto jaetaan osiin aihepiirien mukaan ja aineistosta etsitään valittuja teemoja vastaavia näkemyksiä

(Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 93). Teemat muodostuvat vuoropuhelussa teoreettisen viitekehyksen kanssa (Koski, 2011, s. 138). Alustavan luokittelun jälkeen muodostin varsinaiset tutkimuksen teemat, joiden laatimisessa hyödynsin aineistosta nousevia havaintoja sekä teoreettista viitekehystäni. Eläinten katsomisen (Winter, 2020) käsitettä hyödynsin tarkastellessani, miten matkailijat kohtaavat eläimiä, ja miten se tulee ilmi aineistossa. Eläinetiikan teorioista aineistosta nousi erityisesti ekofeminismiin ja antroposentrismiin liittyviä havaintoja, joihin keskityin myös teoreettisessa viitekehyksessä. Tutkimukseni teemat muodostuivat siis aineiston ja teorian pohjalta. Tutkimukseni teemoja ovat matkailijoiden käsitysten taustatekijät, rekikoira-aktiviteettien hyväksyminen, rekikoiriin liitetty huolet ja empatia sekä rekikoira-aktiviteettien oikeuttaminen.

Tutkimusilmiötä kuvastamaan olen käyttänyt analyysissa aineistolainauksia, jotka mielestäni kuvaavat haastateltavien ajatuksia ja tukevat analyysia. Olen poistanut aineistolainauksista haastateltavien sekä vierailtujen rekikoiratarhojen tunnistetiedot. Olen myös kääntänyt aineistolainaukset suomeksi. Aineistolainauksen suomentamisessa en kokenut merkittäviä haasteita, mutta kuten Pietilä (2010, s. 421) tuo esiin, hukkuu kääntämisessä helposti “merkitysten hienojakoisimmat nyamssit”. Nostaisin tulkinnanvaraisena ilmauksena verbin *love* merkityksen, jota haastateltavat käyttivät puhuessaan suhteestaan eläimiin sekä koirien ja ihmisten välisestä suhteesta. Suomen kielessä sanalla voi olla merkitys *pitää*, mutta se voidaan kääntää myös *rakastaa* (redfoxsanakirja.fi).

Tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen seuraavana vaiheena on tulosten tulkinta, jossa havainnot yhdistetään teoreettiseen keskusteluun (Koski, 2011, s. 145). Tulkinnalla tarkoitetaan aineistosta nousevien merkitysten avaamista, joilla pyritään vastamaan tutkimuskysymyksiin (Puusa, 2011b, s. 123). Tulkinnassa olen tarkastellut aineistosta nostamiani havaintoja ja vertaillut niitä aiempaan tutkimukseen. Tulkintojen perusteella olen muodostanut tutkimukseni johtopäätökset (Koski, 2011, s. 146).

3.5 Tutkimusetiikka

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tekemiseen liittyviä tutkimuseettisiä näkökulmia. Tutkimuksessani noudatan TENKin eettisen tutkimuksen ohjeita. Noudatan huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja kerron avoimesti tekemistäni ratkaisuksista ja havainnoista. Viittaan myös asianmukaisesti muiden tutkijoiden töihin. (ks. TENK, 2019.)

Haastattelun tekemiseen liittyy useita asioita, joita tutkijan on otettava huomioon. Ensinnäkin tutkimukseen osallistumisen on oltava vapaaehtoista ja se on tuotava ilmi osallistujille. Tutkittavia pyydetään täyttämään asianmukainen suostumuslomake ja osallistujille annetaan mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen sekä peruuttaa suostumus. (ks. TENK, 2019, s. 8.) Pyysin tutkimukseni haastateltavia allekirjoittamaan suostumuslomakkeen, jossa kerroin haastateltavan oikeuksista, toimeksiantajasta sekä tutkimuksen tarkoituksesta. Kerroin näistä myös lyhyesti haastattelun aluksi. Osallistujilta en kerännyt henkilökohtaisia tietoja, kuten osoitetta tai yhteystietoja (ks. TENK, 2019, s. 8.). Haastattelujen järjestämistä edellytti nimen ja sähköpostiosoitteen kerääminen. Näitä tietoja ei jaeta tutkimuksen ulkopuolelle. En myöskään tuo haastattelutilanteessa esiin tulleita henkilökohtaisia tietoja julki ja olen muokannut ne aineisto-otteissa, jotta vastaaja ei voida yhdistää tutkimukseen. Olen myös anonymisoinut rekikoiratarhojen nimet ja tiettyihin tarhoihin selvästi viittaavat kohdat.

Haastattelutilanteesta pyrin tekemään mahdollisimman miellyttävän osallistujille. Tutkimustilanteessa on tärkeää, että haastateltavat kokevat ilmapiirin luotettavana (Puusa, 2011a, s. 78). Haastattelutilanteessa haastateltava saattaa antaa vastauksia, joita he kokevat heiltä odotettavan. Moraalisia teemoja käsittelevät aiheet saattavat asettaa tutkittavan asemaan, jossa he varovat sanomisiaan. (Pietilä, 2010, s. 225.) Rekikoirien eettisyys aiheena voidaan kokea sensitiivisenä aiheena, jonka huomioin haastattelutilanteessa. En tuominnut mitään näkemyksiä enkä painostanut haastattelijoita vastaamaan kysymyksiin, joihin he eivät halua vastata. Haastattelun aluksi myös kerroin, että kysymyksiin saa jättää vastaamatta.

Tutkittaessa matkailijoita on myös huomattava, että matkailijoiden motiivina on usein paeta normaalia elämää, ja tutkimukseen osallistuminen voidaan kokea häiritsevä (Jennings, 2010, s. 101). Tutkimuksessani haastattelut toteutettiin matkan jälkeen, joten

tutkimus ei häirinnyt heidän matkaansa. Huomioin kuitenkin haastattelutilanteessa, että välttelen muokkaamasta liikaa heidän positiivisia matkakokemuksiaan. Toki osa kysymyksistä herätti varmasti matkailijoissa epämukavampiakin ajatuksia ja laittoi heidät miettimään asioita, joita he eivät ehkä olleet ajatelleet ennen haastattelua. Haastateltavat esittivät minulle kysymyksiä ja kertoivat ottavansa asioista enemmän selvää, mikä kertoo siitä, että haastattelu herätti heissä kiinnostusta käsiteltyihin aiheisiin. Haastattelulla voi täten myös olla vaikutuksia heidän toimintaansa jatkossa.

Tutkimuseettisiin pohdintoihin kuuluu luotettavuus sekä läpinäkyvyys virheiden osalta. Haastattelukutsuun ovat mahdollisesti vastanneet ja täten valikoituneet aiheesta kiinnostuneet matkailijat, mikä voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Haastateltavat kokivat yleisesti eläimet ja koirat tärkeinä ja usealla haastateltavalla oli tai on ollut koira, mikä on voinut lisätä kiinnostusta haastatteluun. Tutkimuksessa kaikki haastateltavat olivat myös vierailleet rekikoiratarhalla, joten haastateltavilla oletettavasti oli pääosin myönteinen suhtautuminen rekikoiratarhoihin. Haastattelutilanteeseen liittyy myös tutkimuseettisiä huomioita. Haastattelun aikana voi syntyä tulkintavirheitä, mikä voi tuottaa virheellisiä havaintoja. (Puusa, 2011a, s. 78.) On mahdollista, että haastateltava ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuten tutkijana olen sen tarkoittanut tai minä tutkijana tulkiten vastaajan vastauksen väärin. Tutkijana saatan myös huomaamattani johdatella haastateltavaa ja vaikuttaa tutkimustuloksiin (ks. Puusa, 2011a, s. 78). Haastattelutilanteessa tulee myös huomioida mahdollisesta kielimuurista johtuvat tulkintavirheet. Keskustelut käytiin englanniksi, mikä on voinut luoda tulkintaeroja. Puolistrukturoitu haastattelu vaatii osaamista haastattelijalta, jonka puute voi vaikuttaa lopputulokseen (Jennings, 2010, s. 176). Tutkijana valmistauduin ja harjoittelin haastattelun kulun sekä suoritin ennen varsinaisia haastatteluja pilottihaastattelun.

Tutkijan positioni vaikuttaa välttämättä jollakin tapaa tutkimukseen. Tutkimusaihe ja eläinten kohteluun liittyvät aiheet ovat minulle henkilökohtaisesti tärkeitä. Kuten aiemmin totesin, tutkimukseni juurtaa posthumanistisesta perinteestä, joka kyseenalaistaa eläinten hyötykäytön. Tutkimukseni tarkoitus ei kuitenkaan ole ottaa kantaa rekikoiratarhojen käytänteisiin. Tutkimuksella en pyri syyllistämään tai tuomaan tiettyä narratiivia esiin, vaan kaikki ajatukset ja tulkinnat rekikoiratarhojen toiminnasta sallitaan. Tutkijana pyrin, etteivät omat käsitykseni vaikuta haastateltavien vastauksiin.

Vierailuuni rekikoiratarhalla liittyy myös tutkijana eettisiä huomioita. Osallistuin vierailulle omakustanteisesti matkailijan roolissa. Vierailu oli ennen kaikkea taustatyötä ja vierailun tarkoituksena oli auttaa minua ymmärtämään tutkimaani ilmiötä. Rekikoiratarhaa ei informoitu vierailusta tai tutkimuksesta, sillä tutkimukseni ei tuo ilmi kyseisen tarhan toimintaa tai vaikuta suoranaisesti juuri heihin. Tarhan työntekijöille sanoin olevani matkailun opiskelija esittäessäni kysymyksiä tarhan toiminnasta. Vierailukuvaukseni (luku 3.1) tarkoitus on taustoittaa lukijalle rekikoiratarhan toimintaa sekä tuoda esiin omaa kokemustani ja positiotani tutkijana.

Tutkimus on toteutettu toimeksiantona, joten pohdin myös toimeksiantajan rooliin liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä. Tutkimusaihe on ideoitu yhdessä toimeksiantajan kanssa. Toimeksiantajalta tuli toive tutkia rekikoiratarhoja sekä mahdollisia tutkimusotsikoita, joista valikoin ja muodostin oman tutkimusasetelmani. Toimeksiantaja valitsi tutkimukseen valikoidut rekikoiratarhat sekä osallistui haastattelukysymysten laatimisen. Toimeksiantaja ei ole vaikuttanut metodologisiin valintoihin, teoreettisiin lähtökohtiin tai tutkimuksen tuloksiin. Haastateltavia on informoitu toimeksiantajan osallisuudesta ja heiltä on pyydetty suostumus litteroidun datan jakamiseen toimeksiantajalle.

4. MATKAILIJOIDEN EETTISET KÄSITYKSET REKIKOIRATARHOISTA

Seuraavaksi tarkastelen tekemiäni havaintoja ja tulkintoja matkailijoiden eettisistä käsityksistä rekikoiratarhoista hyödyntäen aiempaa tutkimusta eläinmatkailusta, Winterin (2020) käsitettä eläinten katsomisesta sekä eläinetiikan teorioita, erityisesti antroposentrismien, ekofeminismin ja empatian näkökulmia. Luku on jaettu teemojen mukaan neljään alalukuun. Ensimmäisessä teemassa taustoitetaan matkailijan katseen taustatekijöitä ja kokemusta rekikoiratarhalla. Teema luo katsauksen eettisten käsitysten tarkastelulle ja tuo esiin matkailijoiden odotuksia, kokemuksia ja motiiveja rekikoiravierailulle. Toisessa ja kolmannessa teemassa – hyväksyvä katse ja empaattinen katse – lähestyn matkailijoiden käsityksiä eri eläinetiikan näkökulmien avulla. Hyväksyvään katseeseen kietoutuvat niin antroposentriset käsitykset, matkailun hedonistiset tarkoitukset kuin matkailijoiden halu kokea uutta ja viihtyä. Empaattisella katseella tarkoitan ekofeminismin näkökulmia tukevaa katsetta, jossa matkailijat ilmaisevat huolta ja empatiaa rekikoiria kohtaan. Hyväksyvä katse ja empaattinen katse eivät ole toisensa poissulkevia, mikä johdattaa neljänteen teemaan ja tarkastelemaan matkailijoiden eettisten käsitysten ristiriitoja sekä perusteluja, joita matkailijat esittävät vierailun oikeuttamiseksi ja toiminnan eettisyydelle.

Haastatteluissa en käyttänyt sanaa eettisyys tai kysynyt suoraan matkailijoiden eettisistä näkökulmista, mutta olen kuitenkin matkailijoiden kertoman perusteella tehnyt tulkintoja matkailijoiden käsityksistä. Huomioitavaa kuitenkin on, että haastattelut ovat vain pintaraapaisu matkailijoiden eettisiin käsityksiin, ja kattava kuva matkailijoiden ajatuksista olisi vaatinut laajemman ja syvemmän haastattelun. Analyysin apuna käytän aineistolainauksia, joissa käyttämäni matkailijoiden tunnistet löytyvät Taulukosta 1. (s. 26). Lainauksissa hakasulkeissa olevat kohdat ovat lisäämiäni tarkennuksia. Matkailijoiden vierailut rekikoiratarhoilla tapahtuivat joulukuun 2024 ja maaliskuun 2025 välisellä ajalla. Osa haastateltavista ainoastaan vieraili tarhalla ja osa osallistui myös rekiajelulle.

4.1 Katseen taustatekijät

Matkailijan eläimiin kohdistuvaan katseeseen vaikuttavat useat taustatekijät. Matkailijat tulkitsevat rekikoiria omista subjektiivisista näkökulmistaan (ks. Tallberg, ym., 2022, s. 10). Katsomiseen vaikuttavat katsojan ominaisuudet, kuten demografiset tekijät, katsojan odotukset, ideat, arvot, tunteet sekä tulkinnat (Franklin, 1999, s. 65; Urry & Larsen, 2011,

s. 1–2). Katsomisen taustalla vaikuttavat kulttuurierot, joiden on havaittu vaikuttavan matkailijoiden eettisiin käsityksiin ja siihen, miten he määrittelevät eläinten hyvinvoinnin (Lawrence, 1985; Sinclair ym. 2022, Winter, 2020, s. 10).

Matkailijoiden omat kokemukset rekikoiratarhalla toimivat tutkimukseni pohjana eettisten käsitysten tarkastelulle. Kokemus rekikoiratarhalla yleisesti muodostuu vuorovaikutuksessa eri toimijoiden kanssa: matkailijoiden, oppaiden ja koirien kanssa, ihmisten tekemien rakenteiden, kuten rekien ja tarhan fasiliteettien kanssa sekä luonnon, kuten lumen ja säätilan kanssa (Haanpää & García-Rosell, 2022, s. 229). Haastattelun aluksi pyysin haastateltavia kertomaan vierailustaan rekikoiratarhalla. Kaikki haastateltavat vaikuttivat yleisesti kokeneen vierailun positiivisena kokemuksena ja täyttäneen heidän odotuksensa. Vain yksi haastateltava mainitsi, että kaikki odotukset eivät täyttyneet, sillä tarhalla ei ollutkaan koiranpentuja. Kaikille vierailu rekikoiratarhalla oli myös ensimmäinen kerta.

Haastateltavat kertoivat syitä, miksi he halusivat vierailla tarhalla. Motiiveiksi vierailulle kerrottiin koirien näkeminen, uuden kokeminen sekä oppiminen rekikoirista. Kaksi haastateltavaa mainitsi vierailun olevan *bucket list* -kokemus eli jotain, mitä he haluavat kokea ainakin kerran elämässä. Yksi haastateltava mainitsi, että oli nähnyt rekikoirista kertovia elokuvia ja halusi elokuvien innoittamana vierailla rekikoiratarhalla. Koirien näkeminen ja tapaaminen koettiin yhtenä keskeisimpänä syynä vierailulle: *Olen aina rakastanut koiria ja eläimiä, ja kaikenlaisia eläimiä, erityisesti huskyja, joten vierailu huskytarhalla oli iso juttu minulle* (H4).

Haastateltavilla, jotka suunnittelivat matkan itse, keskeisimpänä kriteerinä rekikoiratarhan valinnassa osoittautui olevan sijainti: – – *tämä kyseinen huskytarha oli vain viiden minuutin kävelymatkan päässä majoituksestamme* – – *joten se oli vain kätevää eikä muuta* (H1). Osa kertoi tutustuneensa tarhojen nettisivuihin etukäteen. Matkailijat eivät kuitenkaan kertoneet vertailleen eri tarhoja tai käytänteitä valitessaan tarhaa. Yksi haastateltava kertoi etsineensä tietoa yleisesti rekikoiratarhojen eettisyydestä.

Eettisten käsityksen taustatiedoksi kysyin haastateltavilta heidän suhteestaan eläimiin ja eläinmatkailuun. Kaikki haastateltavat kokivat eläinten näkemisen matkalla tärkeänä ja viisi haastateltavaa kertoi olleensa vuorovaikutuksessa eläinten kanssa matkustaessaan. Haastateltavat mainitsivat aktiviteeteista muun muassa eläintilat, ratsastamisen, eläinten

katselun, eläinesitykset sekä kohtaamiset kulkukoirien kanssa. Matkailijat vaikuttivat suhtautuvan positiivisesti eläimiin ja heillä oli kokemusta eläimistä. Kuudesta haastateltavasta viisi mainitsi omistavansa tai omistaneensa koiran. Neljä haastateltavaa mainitsi lapsuudessa olleen eläimiä ja kolme haastateltavaa sanoi pitävänsä eläimistä ylipäättään. Matkailijoiden katseen taustalla oletettavasti vaikuttaa se, onko heillä kokemusta eläimistä ja koirista: *[Eläinten hyvinvointi] se on hyvin tärkeää minulle, erityisesti koska olen kasvanut koirien kanssa (H1)*. Eläimiä omistavien matkailijoiden onkin havaittu olevan yleisesti enemmän huolissaan eläinten kohtelusta (García-Rosell & Äijälä, 2018), mikä oletettavasti vaikutti matkailijoiden suhtautumiseen koiriin ja rekikoira-aktiviteetteihin.

Eettisiin käsityksiin liittyy myös matkailijoiden käsitykset eläinten hyvinvoinnista. Haastatteluissa kysyin matkailijoilta, mitä eläinten hyvinvointi ylipäättään heidän mielestään tarkoittaa. Haastatteluissa tuotiin esiin eläinten fyysinen ja henkinen hyvinvointi. Eläinten tulee olla terveitä sekä saada hoitoa ja lääkitystä tarvittaessa. Haastattelijat toivat esiin, että ihmisten tulee huolehtia eläimistä sekä tuntea eläinten tarpeet. Eläimillä tulisi olla hyvä ravinto, riittävästi elintilaa, puhdas ympäristö, sopiva majapaikka sekä kaikin puolin hyvä elämäntyyli – jopa ihmiselämän kaltainen. Yksi haastateltava toi esiin, että villieläimillä tulisi olla puhdas ja saasteeton elinympäristö. Esiin tuotiin myös, että eläimillä (viitaten työskenteleviin eläimiin) tulisi olla eläköitymisikä. Kaksi haastateltavaa määritteli eläinten hyvinvoinnin tahona tai järjestönä, joka huolehtii eläimistä, viitaten eläinsuojeluun: – *jotakin jonne voit ottaa yhteyttä eläimen turvaksi, suojeluksi (H2)*.

4.2 Hyväksyvä katse

Hyväksyvään katseeseen nivoutuvat matkailussa vaikuttavat antroposentriset piirteet. Yksikään haastateltava ei tulkintani nähnyt koiria vain antroposentrisen käsityksen mukaisina objekteina, joita voisi hyödyntää kuten haluaa (ks. Fennell, 2012, s. 39). Sanoisin ennemmin, että yleisesti matkailussa vaikuttavat antroposentriset piirteet, olivat nähtävissä matkailijoiden käsityksissä. Matkailun luonne on pohjimmiltaan hedonistinen: motiivina on usein hauskanpito, mielihyvä ja viihtyminen (Urry & Larsen, 2011, s. 7). Lückin ja Porterin (2018, s. 406) mukaan eläinmatkailulla voi olla utilitaristinen merkitys, jossa laajemmat hyödyt ihmiselle menevät eläinyksilön tarpeiden edelle, ja tarkoituksena on täyttää matkailijoiden hedonistisia tarpeita ja hyödyttää taloudellisesti matkanjärjestäjiä.

Kuten luvussa 2.2 toin ilmi, utilitarismilla voi olla myös ihmiskeskeinen lähestymistapa, jos ihmisen tarpeet nähdään tärkeämpinä kuin muiden lajien tarpeet (ks. Steiner, 2005, s. 162–163). Eräs haastateltava toikin esiin rekikoiratarhan hyödyt ihmisille ja koki samaan aikaan, että se hyödyttää myös koiria:

Tähän viitaten ajattelen, että rekiajeluilla koirat todella haluavat juosta ja ne ovat työskenteleviä koiria ja haluavat tehdä tätä. Ne ovat niin innoissaan ja täpinöissään lähdössä juoksemaan. Joten koen, että on vain paljon hyötyjä sekä safarille ansaita rahaa ja myös matkailijoille nauttia tästä, ainakin minulle, ainutlaatuisesta kokemuksesta. (H3)

Rekikoiratarhat ovat ensi sijassa viihdykettä matkailijoille. Uusien kokemusten ja nautinnon halu, voi toimia hyväksymisen taustalla. Se tulee esiin myös tarkastellessani rekikoiratarhojen oikeuttamista ja kognitiivista dissonanssia (luku 4.4). Haastattelemani matkailijat kokivatkin tarhavierailun upeana kokemuksena, joka haluttiin kokea osana ainutlaatuista Lapin matkaa:

Mielestäni se oli aika kiva kokemus käydä se läpi, koska se oli myös meidän ensimmäinen kertamme, ja jotakin, mitä emme ole koskaan nähneet. (H2)

Meillä oli aikaa silittää koiria ja viettää aikaa niiden kanssa, ja koiravaljakkoajelun jälkeen menimme kenneliin ja annoimme niille ruokaa, ja päästää ne ulos, ja nähdä koiranpentuja, ja nähdä kaikki majoitukset, joissa ne ovat. Joten se oli mukava kokemus. (H6)

En ole koskaan kokenut mitään sellaista. Joten se oli todella mieletöntä ja hauskaa, ja se oli kaunista. Todella nautin siitä. Oli myös aika kylmä, mutta onneksi meillä oli lämpimät haalarit. (H3)

Koirien tapaaminen herätti matkailijoissa positiivisia tunteita. Koirien näkeminen ja niiden kanssa puuhaaminen oli matkailijoille mieluinen kokemus ja herätti positiivisia tunteita. Koirien tapaaminen toi hyvän olon tunnetta: *koirien kanssa on vain serotoniini kehossa, tulet onnelliseksi* (H3). Koirat toivat mieleen myös lapsuusmuistoja: *koirien tapaaminen, leikkiminen niiden kanssa, auttoi tuomaan paljon mukavia muistoja lapsuudesta ja kotoa* (H1). Rekiajelua kuvattiin myös hienona kokemuksena. Haastateltavat kertoivat, etteivät osanneet odottaa rekeä vetävän niin monta koiraa ja sen liikkuvan niin nopeasti. Luonto ja maisema mainittiin kokemuksen osana. Myös vierailun informatiivisuus tuotiin esiin positiivisena asiana ja matkailijat kertoivat saaneensa paljon tietoa rekikoiratarhan toiminnasta, koirista sekä yleisesti Lapin matkailusta: *Se ei ollut vain hauskapittoa – koirien tapaaminen, vaan saimme paljon tietoa tästä kierroksesta* (H1).

Matkailijat vaikuttivat yleisesti hyväksyvän rekikoira-aktiviteetit; tarhojen toimintaa ei yleisesti kritisoitu eivätkä matkailijat kokeneet toimintaa vääränä. Kaikki haastateltavat kertoivat suosittelevansa vierailua tuttavilleen: *Ehdottomasti suosittelisin [vierailua], erityisesti mennä Lappiin tätä kokemusta varten, se on, minulle se on kerran elämässä kokemus, ja se oli aivan mahtavaa* (H1). Myös eettisyyteen huomioita kiinnittänyt matkailija koki vierailun rekikoiratarhalla hyväksyttävänä: *Joten meillä oli mahdollisuus vierailla porosafarilla. Luin kuitenkin paljon juttuja porosafareista, jotka eivät olleet hyviä, joten päädyin etten vieraile siellä ja vierailen ainoastaan huskysafarilla* (H6). Ainoastaan yksi haastateltava kyseenalaisti rekikoiratarhojen toimintaa, mutta myös hän koki vierailun hienona kokemuksena ja suosittelisi vierailua rekikoiratarhalla.

Kysyin haastateltavilta, kokivatko he eläinten hyvinvoinnin toteutuneen tarhalla perustuen asioihin, joita he mainitsivat eläinten hyvinvointiin kuuluvan (ks. 4.1). Yleisesti haastateltavat kokivat heidän käsityksensä eläinten hyvinvoinnista vastanneet koirien oloja tarhalla. Haastateltavat kuvasivat koiria hyvinvoivan näköisiksi ja koirat näyttivät viihtyvän tarhalla. Koiria kuvailtiin monilla positiivisilla sanoilla, kuten innokas, söpö, onnellinen ja voimakas ja niiden koettiin saavat tarpeeksi lepoa sekä aikaa leikkiä vapaasti muiden koirien kanssa. Koirien asumusten koettiin olevan puhtaita ja tilavia. Toistuva huomio aineistossa oli, että koirien koettiin nauttivan juoksemisesta. Useampi haastateltava toi esiin, että koki koirien pitävän reen ajamisesta ja olevan innoissaan vetäessään rekeä: *Koirat haukkuivat ja olivat minun silmiini todella innokkaita lähtemään juoksemaan* (H6). Matkailijat kertoivat, että tarhoilla jaettiin myös tietoa koirien hyvinvoinnista, minkä voi olettaa lisänneen matkailijoiden hyväksyntää rekikoiratarhoja kohtaan.

Väitän, että yksi keskeinen syy matkailijoiden hyväksynnälle, on positiivisena ja huolehtivana näyttäytynyt suhde koirien ja työntekijöiden välillä. Matkailijat kokivat, että työntekijät pitivät koirista hyvää huolta ja vaikuttivat tuntevan koirat ja niiden yksilölliset tarpeet sekä luonteenpiirteet:

Koirat näyttivät tuntevan olonsa mukavaksi siellä työskentelevien työntekijöiden kanssa. Jos he eivät pitäisi huskyista huolta, en usko, että koirat, tiedätkös, hyppisivät ja halailisivat työntekijöiden kanssa. (H1)

Koin, että he [työntekijät] itseasiassa huolehtivat koirista ja he itseasiassa tiesivät jokaisen. He tunsivat heidän persoonallisuutensa. (H2)

Myös Beuttner (2022, s. 47) on tunnistanut matkailijoiden arvottavan työntekijöiden osaamista arvioidessaan rekikoirien hyvinvointia. Koirien koettiin myös välittävän tarhan työntekijöistä: *Koen, että sen täytyy olla heidän [työntekijöiden] intohimo työskennellä siellä. Siksi koirat rakastavat [eng. love] heitä (H4)*. Tarkastelen työntekijöiden ja koirien suhdetta myös rekikoiravierailun oikeuttamista käsittelevässä luvussa 4.4.

Haastattelujen perusteella voi todeta, että rekikoiratarhojen toiminta nähtiin yleisesti hyväksyttävänä. Matkailijat kokivat yleisesti koirien hyvinvoinnin ja olosuhteet hyvinä. Rekikoira-aktiviteetteihin ei yleisesti liitetty samanlaisia huolia kuin moniin muihin eläinmatkailun aktiviteetteihin verrattuna. Kaikki matkailijat olivat päättäneet vierailla rekikoiratarhalla, joten on oletettavaa, että he lähtökohtaisesti pitivät toimintaa hyväksyttävänä. Tarhavierailu ei näyttänyt muuttavan heidän mielipidettään merkittävästi. Haastatteluista voi myös tulkita tausta-ajatuksen: koska sitä tehdään Suomen kaltaisessa kehittyneessä valtiossa, se on oletettavasti eettistä. Vaikka haastattelemani matkailijat kokivat rekikoiratarhojen toiminnan yleisesti hyväksyttävänä, tuli haastatteluissa ilmi myös toimintaan ja koiriin liittyviä huolenaiheita, mikä johdattaakin tarkastelemaan matkailijoiden empaattista katsetta.

4.3 Empaattinen katse

Empaattisella katseella tarkoitan haastatteluissa havaitsemaani matkailijoiden katsetta, josta välittyi ekofeministiseen eläinetiikkaan liittyvää empatiaa, huolta, hoivaa ja välittämistä (ks. Seager, 2003; Tallberg, ym., 2022) sekä utilitarismiin pohjaavaa lajien tasavertaista kohtelua (ks. Singer, 2015). Rekikoirien tapaamista kuvattiin kokemuksena, joka herätti positiivisia tunteita sekä toi mieleen hyviä muistoja. Tallbergin, ym. (2020, s. 10) mukaan matkailijan tunteikkaat kokemukset eläinten kohtaamisesta saavat matkailijat kohdistamaan eläimiin välittämistä ja hoivaa, joka myös ohjaa moraalista toimintaa. Matkailijan empaattinen katse kohdistuu koiriin, koirien oloihin ja ylipäätään rekikoiratarhojen toimintaan sekä yleisesti eläinmatkailuun. Käytin haastattelussa huolen käsitettä (*concern*) kysyessäni haastateltavilta eläinten ja rekikoirien oloista.

Haastatteluissa kysyin matkailijoiden yleisiä käsityksiä eläinmatkailusta ja siihen heidän liittämistään huolista. Kaikki haastateltavat toivat esiin joitakin eläinmatkailun

aktiviteetteja, jotka herättävät heissä huolta eläinten hyvinvoinnista. Eläintarhat sekä vangittuina ja kiinnipidetyt eläimet nousivat esiin usean haastateltavan toimesta:

En ole eläintarhojen kannattaja. En pidä eläintarhoista. En pidä häkeistä ja koen, että eläinten tulisi olla vapaita. (H1)

— — siellä heillä on apinoita aukiolla hihnassa ja he antavat ihmisten ottaa kuvia niiden kanssa, mutta he jatkuvasti vetävät hihnasta. (H6)

Useampi haastateltava toikin esiin, että näkisi eläimet mieluummin vapaina luontaisessa ympäristössään: *Niiden pitäisi saada antaa olla vapaina, ja safareilla eläimiä on kauniimpaa katsella. Eläinten katsominen niiden luontaisessa ympäristössä on paljon parempi kuin katsoa niitä häkeissä* (H1). Shani ja Pizam (2009, s. 94–95) ovatkin havainneet matkailijoiden suhtautuvan positiivisemmin eläinmatkailuun, jossa eläimet ovat vapaina. Eläintarhojen ja kiinnipidettävien eläinten lisäksi muita huolta aiheuttavia eläinmatkailun aktiviteetteja mainittiin muun muassa elefanttiratsastus, sirkukset, eläinesitykset sekä aaseilla ratsastaminen. Myös eläinten käyttäminen matkamuistoissa mainittiin: *— — kiinalaiset laittavat pieniä kilpikonnaa muovisiin avaimenperäkoteloihin, joiden sisällä kilpikonnat ovat hyytelössä. Joten he siis myyvät meille todella halpoja ja todella huonolaatuisia matkamuistoja. Se on todella käsittämätöntä.* (H5)

Huolta kohdistui erityisesti alueisiin, joissa elintaso on yleisesti matalampi ja eläinten hyvinvointi ei ole koulutuksen ja valtion sääntelyn puutteellisuuden vuoksi välttämättä riittäväksi koetulla tasolla. Kolme haastateltavaa nosti huolia erityisesti Aasian maiden ja kolme Afrikan maiden eläinmatkailua kohtaan. Yksittäisiä aktiviteetteja mainittiin myös kohdistuen muualle, esimerkiksi aasiratsastus Kreikassa ja metsästys Kanadassa. Suomen ja Lapin eläinmatkailu ei herättänyt yleisesti huolta: *Ja nyt minulla on paljon huolia ympäriinsä, mutta varmaankin minulla ei olisi tätä huolta varsinaisesti Suomea ja Lappia kohtaan* (H5). Eräs haastateltava toi esiin huolen yleisesti kaikkea eläinmatkailua kohtaan: *Katsohan on niin paljon [huolia]. Juuri nyt koen, että kaikissa valtioissa he käyttävät eläimiä, tiedätkö, houkuttelemaan matkailijoita* (H4). Kuten mainitsin hyväksyvän katseen kohdalla, rekikoiratarhoja kohtaan yleisesti ei liitetty samanlaisia huolenaiheita, ja ainoastaan yksi matkailija kyseenalaisti kokemuksensa perusteella rekikoiratarhojen toimintaa yleisesti.

Hyvinvoinnin huomioiminen on myös osa empaattista katsetta. Haastateltavat ilmaisivat empatiaa koiria kohtaan kiinnittämällä huomioita koirien oloihin ja jaksamiseen.

Matkailijat olivat tulkinneet eläinten sanattomia viestejä, joka niin ikään kertoo myös eläimiin kohdistuvasta empatiasta (ks. Tallberg, ym., 2022 s. 4). Vaikka koirien hyvinvointi koettiin yleisesti hyvänä, kuten kuvasin hyväksyvän katseen kohdalla, toivat haastateltavat myös esiin heissä heränneitä huolia rekikoirista ja rekikoiratarhojen toiminnasta. Matkailijat esittivät huolia koirien olosuhteisiin, kylmään säähän, koirien väsymiseen, eläköitymiseen, kiinnipitämiseen sekä rekiajeluun viitaten, joista välittyi empatia ja huoli:

Mutta mielessäni ajattelin, että on hieman väsyttävää niille tehdä tuota koko päivän, ja näin jonon matkailijoita odottaen rekeen pääsyä. Joten ajattelen, että niiden koirien, täytyy olla väsyneitä joskus. (H4)

En itse haluaisi nähdä niin montaa koiraa ulkona tuolla tavoin, hyytävässä säässä, koska tarkoitan, että minulle se on hieman epäinhimillistä tehdä koirille niin. (H2)

Minulla saattaa olla kysymyksiä eläköityneisiin koiriin liittyen, koska jotkut niistä ovat ketjussa, – – koska ne juuri pääsivät eläkkeelle ne haluavat edelleen juosta ja niillä on ketju kaulassa, joten se on varmaankin ainoa huoleni. (H5)

Matkailijoiden koiriin kohdistuvasta välittämisestä kertoo myös matkailijoiden aktiivisuus, sillä he olivat oma-aloitteisesti kysyneet rekikoiratarhan työntekijöiltä koirien hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä:

Tapa, jolla ne oli kiinnitetty, näytti epämukavalta. Osalle koirista, jotka kävelevät vieritysten, mutta yksi koira kävelee nopeammin kuin toinen. Joten sen näkeminen ei ollut kovin mukavaa, mutta ei varsinaisesti häiritsevää. Joten kysyin oppailta ja he sanoivat – ei, ei, ne pystyvät vaihtamaan paikkaa ja liikkumaan ympäriinsä. (H6)

Ja kysyin heiltä [työntekijöiltä], ajattelevatko he sen olevan eettistä, ajattelevatko he, että on tavallista tehdä tätä koirien kanssa ja he sanoivat, että se oli tavallista ja jos se ei olisi oikein, emme työskentelisi täällä. (H6)

Keskustelu koirein eläköitymisestä toi esiin matkailijoiden empaattisen katseen ja siihen sisältyvän huolen. Haastattelussa kysyin, tietävätkö haastateltavat, mitä koirille tapahtuu, kun ne eivät enää pysty työskentelemään. Osa matkailijoista kertoi oppaan kertoneen eläköitymisestä ja osa oli kysynyt asiasta itse. Osa haastateltavista ei ollut ajatellut koirien

eläköitymistä tai se ei ollut tullut esiin vierailulla. Matkailijat, jotka eivät tienneet eläköitymisestä vaikuttivat haluavan tietää aiheesta lisää: yksi haastateltava sanoi ottavansa koirien eläköitymisestä selvää haastattelun jälkeen ja yksi haastateltava myös kysyi, tiedätkö minä, mitä koirille tapahtuu. Haastatteluissa taustoitin, että vaihtoehtoina on yleisesti koirien eläköityminen tarhalla, adoptioiminen tai jossakin tapauksissa lopettaminen, jonka yhteydessä viittasin uutisointiin korona-ajalta rekikoirien lopettamisesta. Koirien lopettaminen tuli useammalle haastateltavalle uutena tietona: *Tämä on kiinnostava kysymys, koska en kysynyt tuota [tarhan työntekijöiltä], se on kiinnostavaa. Joten he joskus lopettavat koiria? (H4)*. Matkailijat yleisesti kokivat parempana vaihtoehtona koirille eläköitymisen tarhalla tai adoptioperheessä, kuin lopettamisen: *Mutta kyllä, näkisin ennemmin, että niillä olisi mukava koti, jossa niistä pidetään huolta (H2)*. Matkailijat toivat esiin myös ymmärtävänsä adoptioimiseen liittyvät haasteet ja keskustelimme muutaman haastateltavan kanssa rekikoirien vaativuudesta lemmikkeinä, mikä voi hankaloittaa koirien adoptioimista.

Kysymys koirien eläköitymisestä ja esiin tullut koirien lopettaminen toi esiin matkailijoiden käsityksiä myös yleisemmin ihmisten ja eläinten välisestä suhteesta. Osa haastateltavista kyseenalaisti koirien lopettamista, eivätkä kokeneet sitä hyväksyttävänä: *Ehkä se liittyy uskontoon, mutta kotimaassani emme saa tappaa ja muuta. Siksi se on minulle hieman järkyttävää (H4)*. Yksi haastateltava koki, ettei ihmisen tulisi saada päättää koirien elämästä:

Varsinkin jos koirat eivät ole kivuissaan tai kärsi, niille pitäisi antaa mahdollisuus elää. Tiedätkö, rauhallinen eläköityminen, joko adoptioimisen tai sijaiskodin avulla. Jos mitään, niille pitäisi antaa mahdollisuus, koska taas, koirat ovat eläviä olentoja. Jos ihmiset voivat nauttia sellaisesta rauhasta tällä planeetalla, jonka jaamme muiden lajien kanssa, niille pitäisi antaa se mahdollisuus. Minun mielestäni ihmisillä ei pitäisi olla oikeutta päättää, tiedätkö, kuka saa elää ja kuka ei, poikkeuksena tietysti, jos ne kärsivät ja saavat paremman elämän, jos ne laitetaan lepoon. (H1)

Nämä käsitykset haastavat antroposentrasta näkemystä ihmisten ja eläinten välistä suhdetta, jossa eläin nähdään ihmisen toiminnan kohteena olevana objektina (Fennell, 2012, s. 39). Käsityksissä tulee esiin empatiaa sekä utilitarismiin viittaavaa käsitystä lajien tasapuolisesta huomioimisesta (ks. Singer, 2015, s. 30, 34).

Läheisyyden ulottuvuus, joka mainitaan myös Winterin (2020) mallissa, oli nähtävissä myös haastatteluissa. Rekikoiratarhalla matkailijat pääsevät lähelle koiria: koiria saa silittää ja halailla, koirien kanssa voi leikkiä ja koiria pääsee ruokkimaan. Läheisyyden käsite ei kosketa vain fyysistä läheisyyttä, kuten läheltä katsomista ja kosketusta, vaan eläinten ja ihmisen läheisyyttä voidaan tarkastella myös tunnesiteiden, empatian ja hoivan avulla (Tallberg, ym., 2022, s. 10, 13). Läheisyys eläinten kanssa voi siis lisätä halua huolehtia eläimistä ja väitänkin, että läheisyys koirien kanssa, niin fyysisellä kuin tunteellisella tasolla, vahvisti matkailijoiden empaattista katsetta. Se näkyi esimerkiksi haluna pitää koirista huolta: *Siellä oli itseasiassa yksi koira, josta todella pidin ja joka oli myös adoptoitavissa, mutta en voinut tuoda häntä Intiaan* (H2). Eläinmatkailussa läheisyyden ulottuvuutta on myös kritisoitu, sillä eläimet voivat häiriintyä matkailijoiden läsnäolosta (Winter, 2020, s. 11). Koirien kohdalla asetelma on kuitenkin erilainen verrattuna esimerkiksi luonnossa eläviin villieläimiin. Mikä erottaa koiran villieläinten kiinnipitämi-seen liittyvistä eettisistä kysymyksistä on se, että koira on kesytetty laji ja yleisesti tottunut olemaan ihmisten seurassa. Toki tätäkin näkökulmaa voi miettiä rekikoirien kanssa, mutta se ei ainakaan haastatteluissa noussut erityiseksi huolenaiheeksi. Yksi haastattelija kertoi koirien vaikuttaneen väsyneiltä, ja eivät vaikuttaneen olevan innokkaita leikkimään matkailijoiden kanssa.

Koirien kanssa kommunikointi herätti empaattisia näkemyksiä. Kuten Aaltolakin (2022, s. 335) tuo esiin, vaikka ihmiset kokevat empatiaa eläimiä kohtaan, ihminen on kuitenkin aina se, joka tekee tulkintoja eläimistä, joille moraalinen toiminta perustuu. Tähän viitaten yhdessä haastattelussa tunnistettiin ihmisten vastuu koirista ja niiden huomioimisesta: *Ne eläiminä eivät voi puhua tai kommunikoida kielellä, jota ihmiset ymmärtävät* (H1). Matkailijat olivat tehneet havaintoja ja tulkintoja koirien olemuksesta ja käytöksestä, mikä kertoo kiinnostuksesta koiria kohtaan, mutta voi sisältää myös kiinnostuksen tasoa syvempää huolta ja empatiaa: – – *koska ne ovat todella hyviä piilottamaan niiden, tiedätkö, ongelmat omistajilta* (H2).

Matkailijat vaikuttivat olleen kiinnostuneita koirien hyvinvoinnista ja oloista tarhoilla sekä osoittivat empatiaa ja huolta koiria kohtaa. Heillä heräsi erilaisia huolenaiheita rekikoirista, joita myös perusteltiin eri tavoin. Huoliin liittyi myös epävarmuuksia. Eläinmatkailu ylipäätään herätti enemmän merkittäviä huolia, kuin rekikoiratarhat. Kuten aiemmin havaitsin, rekikoiratarhat koettiin yleisesti hyväksyttävänä eläinmatkailun muotona.

Ristiriidat hyväksymisen ja huolen välillä johdattavatkin tarkastelemaan matkailijoiden eettisten käsitysten ja toiminnan konflikteja sekä sitä, miten matkailijat oikeuttavat vierailun ja millaisia perusteluita he esittävät toiminnalle.

4.4 Rekikoiravierailun oikeuttaminen

Olen edellä tarkastellut matkailijoiden käsityksiä rekikoiratarhoista hyväksyvän ja empaattisen katseen avulla. Kuten esittämistäni havainnoista voi huomata, katseet olivat osaltaan ristiriidassa. Vaikka joitakin epäkohtia tai epäilyksiä rekikoiratarhoja kohtaan heräsi vierailun aikana, eivät haastateltavat kuitenkaan kokeneet vierailua kokonaisuutena vääränä tai epäeettisenä. Tässä luvussa syvennyn ilmenneisiin ristiriitoihin ja tarkastelen, miten matkailijat oikeuttavat rekikoiravierailun. Tarkastelen perusteluita Shanin ja Pizamin (2009) luokittelua hyödyntäen (ks. Kuvio 2, s. 20), jossa matkailijoiden käsitys eläinmatkailuaktiviteettien eettisyydestä muodostuu kolmesta osatekijästä: perusteluista eläinmatkailulle, yleisestä toimintaympäristöstä sekä eettisen toiminnan edellytyksistä.

Matkailijat ovat usein tietoisia eläinmatkailuun liittyvistä eettisistä kysymyksistä, mutta näkevät kuitenkin yleisesti eläinmatkailun positiivisena ilmiönä. Eläinmatkailun puolesta esitetään argumentteja, jolla toimintaa perustellaan ja omia huolia lievitetään. (Shani ja Pizam, 2009, s. 93–94, 97.) Havainto pätee myös omassa haastatteluaineistossani. Kaikki haastattelemani matkailijat kokivat eläinmatkailuaktiviteetit tärkeiksi, ja kokemusta rekikoiratarhalla kuvattiin pääosin positiiviseen sävyyn. Kuitenkin matkailijat huomasivat myös epäkohtia ja huolenaiheita, joita he perustelivat eri tavoin. Matkailijoiden eettisiä käsityksiä tarkastelevissa tutkimuksissa onkin havaittu kognitiivista dissonanssia: matkailija voi kokea, ettei hänen toimintansa vastaa hänen arvomaailmaansa, mutta saattaa silti osallistua toimintaan ja vältellä huonoa omatuntoa perustelemalla toiminnan hyväksyttävyyttä tai huomaamiaan epäkohtia (Curtin, 2006, s. 312) sekä höllentää omia moraalisia käsityksiään (Kline, 2018, von Essenin ym., 2020, s. 2 mukaan).

4.4.1 Perustelut rekikoiratarhan toiminnalle

Eläinmatkailun yhtenä motiivina on mielihyvän hakeminen (von Essen, ym., 2020, s. 5) ja uusien kokemusten ja nautinnon halu voi toimia perusteluna eläinmatkailulle. Matkailijat ovatkin aiemmissa tutkimuksissa perustelleet eläinmatkailua ja kohtaamiaan epäkohtia omalla positiivisella kokemuksellaan aktiviteetissa. Lückin ja Porterin (2018, s. 404–405)

tarkastelemien merilintujen kohdalla matkailijat kokivat yleisesti villieläinten ruokkimisen kyseenalaisena, mutta oikeuttivat sen, koska se mahdollisti lintujen näkemisen lähempää ja paremman kokemuksen. Ziegler, ym. (2018, s. 270) huomasivat, että aktiviteetteihin osallistuneet matkailijat perustelivat toiminnan eettisyyttä esimerkiksi ihmisten viihtymisellä. Eräs haastateltavani koki elefanttiratsastuksen epäeettisenä, mutta oli kuitenkin osallistunut, josta hän myös moralisoi itseään:

Se on iso kohokohta kaikille mennä sinne ja ratsastaa elefanteilla. Mutta en aio valehdella, tein sitä myös, kun ystäväni vieraili Thaimaassa. Mutta sen jälkeen, siitä on pitkä aika, mutta sen jälkeen tajusin, että se on, tiedätkö, huono juttu. Tehdä sitä ja niin kuin käyttää eläimiä rekvisiittana ja kaikkea. Joten en pidä siitä yhtään. Niin, mutta en voi sanoa niin, koska vierailin juuri rekikoirien ja porojen luona. Mutta siis en pidä siitä, että eläimiä käytetään houkuttelemaan matkailijoita. (H4)

Haastattelemani matkailijoiden esittivät myös rekikoiratarhojen puolesta argumentteja, jotka osaltaan toistavat aiempien tutkimusten havaintoja. Hyväksyvän katseen kohdalla toin esiin, että matkailijoille vierailu tarhalla oli positiivinen kokemus. Väitänkin, että matkailijoiden selvästi mieluinen ja jopa unohtumaton kerran elämässä kokemus toimi yhtenä perusteluna rekikoiratarhojen oikeutukselle. Eräs haastateltava ei kokenut rekikoiratarhoja täysin eettisenä, mutta koki silti haluavansa vierailla, josta tulee myös ilmi kognitiivista dissonanssia:

En täysin sataprosenttisesti kannata koirien pitämistä tarhalla. Matkailijoiden vierailua, rekiajelua ja kaikkea. En tiedä ehkä aiemmin rekikoiria käytettiin Suomessa. Mutta täällä juuri nyt, vaikka koenkin sen söpönä ja kaikkea ja jopa minä halusin kokea sen, se ei ole oikein eläimille. (H4)

Matkailijat kertoivat saaneensa paljon tietoa rekikoiravierailusta. Oppimista on esitetty perusteltuna eläinmatkailulle (Shani ja Pizam, 2009, s. 97). Vierailun informatiivisuuden voikin tulkita edesauttaneen toiminnan hyväksyttävyyttä tuomalla vierailulle hauskanpidon lisäksi oppimistarkoituksen.

Matkailijat saattoivat personoida itseään moraalisenä toimijana, koska heillä on kokemusta koirista. Kuudesta haastateltavasta viisi omistaa tai on omistanut koiran. Omaa koiratuntemusta esimerkiksi hyödynnettiin arvioitaessa rekikoirien hyvinvointia: *Minulla on ollut koiria koko ikäni ja koen, että ne koirat olivat todella onnellisia ja innokkaita juoksemaan* (H3). Eräs haastateltava esimerkiksi mainitsi vertailemistaan rekikoiria omiin huskeihinsa: *Halusin vierailla tarhalla, koska minulla on husky kotona. Halusin nähdä, miten erilaisia*

huskyt ovat Suomessa, kylmässä maassa (H1). Matkailijat olivat myös tulkinneet koirien viestejä. Eräs matkailija esimerkiksi tulkitsi koirien olevan väsyneitä, koska ne eivät jaksaneet leikkiä matkailijoiden kanssa. Vaikka koirien käytöksen tulkinta voikin näyttäytyä empatiana koiria kohtaan, on myös riski sille, että koiria inhimillistetään. Äijälä (2022, s. 75–76) on tuonut esiin, että matkailijoille usein esitetään rekikoirista tietynlaista mielikuvaa, joka usein asettaa koirat ihmiselle alisteiseksi sekä rajoittaa koiria ja niiden toimijuutta. Aineiston perustella on kuitenkin vaikea tulkita, esiintyikö matkailijoiden käsityksissä antropomorfisointia ja vahvistiko se matkailun heille esittämää kuvaa rekikoirista. Aineistossa koirien innokkuus oli esimerkiksi tulkittu haluna työskennellä ahkerasti sekä leikkisyys työntekijöitä kohtaan oli tulkittu koirien rakkautena työntekijöitä kohtaan.

Tiedonpuute ja epävarmuus leimasi selvästi joitakin matkailijoiden esittämiä huolia. Winterin (2020) mukaan matkailijan voikin olla vaikea arvioida matkailutoiminnan vaikutuksia eläimiin. Haastatteluissa huolia usein paikattiin sanomalla en ole varma tai en tiedä: *En ole niin tietoinen [Lapin] huskyille ominaisesta elämäntyylistä verrattuna omaan huskyyni* (H1). Tiedonpuute nousi esiin myös keskustelussa eläköitymisestä, sillä kaikki eivät tieneet, mitä koirille tapahtuu niiden työuran jälkeen:

Siellä ei varsinaisesti ollut tietoa niin kuin mitä eläköityneet koirat tekevät, mutta todennäköisesti ne vain ottavat rennosti ja joskus paljon, jos ne antavat ihmisten silittää ja olla lähellä. Sen perusteella mitä tiedän. (H5)

Tiedonpuute voi vaikuttaa matkailijoiden käsityksiin eläinmatkailun aktiviteeteista. Kun tietoa ei ole matkailijat, voivat tehdä omia tulkintojaan. Matkailijat myös ilmaisivat epävarmuutta esiin tuotuihin huolenaiheisiin, sillä eivät olleet varmoja onko huoli aiheellista.

4.4.2 Rekikoiratarhojen toimintaympäristö

Matkailijat saattavat käyttää julkista mielipidettä sekä lakeja ja hallintoa perusteluna eläinmatkailulle (Shani & Pizam, 2009, s. 97). Rekikoiratarhat nähtiin erilaisena verrattui-na moniin muihin eläinmatkailun aktiviteetteihin. Shanin ja Pizamin (2009, s. 93) mukaan matkailijoille nykyaikaiset eläinmatkailun aktiviteetit näyttäytyvät eettisempiä kuin esimerkiksi eläintarhat; tämä ajatus voi lieventää heidän huoliaan. Rekikoiratarhat

vaikuttavat myös nauttivan yleistä hyväksyntää, eikä niihin ole liitetty merkittäviä eettisiä huolenaiheita kuten moniin muihin eläinmatkailun aktiviteetteihin. Ehkä matkailijoiden oletuksena on ollut, että vierailu on eettistä. Voi miettiä, ovatko matkailijat myös vierailleet tällä ajatuksella ja ehkä etsineet positiivisia asioita ja jättäneet negatiiviset asiat huomiotta.

Shani ja Pizam (2009, s. 94) ovat havainneet, että matkailijat luottavat jossakin määrin median paljastavan epäeettiset toimet. Rekikoiratarhojen kohdalla matkailijat eivät maininneet, että mediassa oli yleisesti tuotu esiin tarhoihin liittyviä. Paikallismediassa julkaistut uutiset eivät ehkä ole tavoittaneet matkailijoita. Yksi haastateltava kertoikin etsineensä tietoa rekikoiratarhojen eettisyydestä ylipäänsä, mutta sanoi ettei ollut löytänyt mitään negatiivista. Se voi myös selittää, miksi rekikoirien lopettaminen tuli monelle yllätyksenä.

Matkailijoiden on havaittu perustelevan eläinmatkailua luottamuksella lakiin ja eläinsuojeluyhdistyksiin (Shani & Pizam, 2009, s. 94). Haastatteluissa tästä oli myös viitteitä. Laki ja eläinten hyvinvointi koettiin Suomessa hyvänä: *En sanoisi, että minulla on huolta maista kuten Suomi. Kyllä, Lapin seutu, koska laki toimii hyvin ja ihmiset ovat hyvin luonto-orientuneita* (H5). Matkailijat eivät esittäneet huolia eläinmatkailun sääntelystä Lapissa. Ainoa huoli viitaten eläinmatkailun toimintaympäristöön liittyi koirien lailliseen lopettamiseen, jota yksi matkailija ei kokenut hyväksyttävänä.

Perinteitä on yleisesti käytetty perustelemaan eläinaktiviteettien hyväksyttävyyttä. Esimerkiksi härkätappeluita on oikeutettu vetoamalla espanjalaisiin perinteisiin (Cohen, 2014). Eräs haastateltava toi perinteen esiin myös rekikoiratarhoista puhuttaessa: *Mielestäni on upeaa, että he tekevät tätä ja se oli myös matkustusmuoto aiemmin tai on edelleen* (H3). Rekikoira-ajeluun liitettiin ajatus perinteiden vaalimisesta, vaikka se Lapin ja rekikoirien kohdalla onkin yleisesti tekaistua, sillä rekikoirakelkkailu ei ole autenttinen kuljetusmuoto Lapissa, vaikka se toki matkailijoille usein tällaisena esitetäänkin (Saamelaiskäräjät, 2018, s 14).

4.4.3 Rekikoiratarhojen toimintatavat

Matkailijat perustelivat rekikoiratarhojen eettisyyttä koirien ja työntekijöiden hyvällä suhteella. Kuten aiemmin mainitsin, hyvä suhde työntekijöiden ja koirien välillä näytti vaikuttaneen matkailijoiden hyväksyntään. Koen, että sitä käytettiin myös perusteluna toiminnan oikeuttamiselle. Eläinten ja työntekijöiden välisen yhteyden onkin havaittu vahvistavan matkailijoiden käsitystä hyvästä eläinten kohtelusta (Curtin, 2006, s. 312; Shani & Pizam, 2009, s. 95). Yksi haastateltava käytti suhdetta perusteluna, miksi hän suosittelisi vierailua rekikoiratarhalle:

Perustuen siihen tietoon, mitä minulla nyt on, suosittelisin sitä [rekikoiratarhalla vierailua], koska olen nähnyt koirien olevan hyvässä kunnossa, ne eivät ole haavoittuneita tai väsyneitä, ja tyypeillä [työntekijöillä] todella oli yhteys koirien kanssa ja he todella pitivät huolta koirista. (H6)

Matkailijoiden on havaittu perustelevan eläinmatkailua vetoamalla lajityypilliseen käytökseen (Shani & Pizam, 2009, s. 95) ja eläinten onnellisuuteen (Ziegler, ym., 2018, s. 270). Kuten myös aiemmin toin esiin, matkailijat kokivat, että koirat ovat tarhalla onnellisia ja hyvinvoivia, ja koirien hyvinvointi vaikutti olevan matkailijoille tärkeää. Erityisesti reen vetäminen nähtiin koirille ominaisena toimintana:

— perustuen siihen mitä olen kuullut, se on koirien elämäntyyli, ne pitävät siitä, ne rakastavat juoksemista. Niin kauan kuin ne onnellisia en koe, että siihen liittyy ongelmaa. (H2)

Ja minulle tärkeintä on, että huskyt todella näyttävät pitävän siitä ja ovat innoissaan lähtemässä juoksemaan. (H5)

Yhden haastateltavan kohdalla koin, että haastateltava toi jatkuvasti esiin, vakuuttelevaan sävyyn, koirien hyvät olot ja halun juosta. Eräs haastateltava myös kertoi, ettei pidä eläintarhoista ja rekikoiratarhat olivat erilaisia niihin verrattuina, koska koirat pitävät työstä: *Tämä [rekikoiratarha] oli erilaista, koska se on vain koirien työtä ja ne pitävät siitä niin paljon* (H3).

Vaikka haastatteluissa tuotiin esiin huolta rekikoirista, rekikoirien hyvinvointiin tarhalla liittyvän haastattelukysymyksen kohdalla ainoastaan yksi haastateltava toi esiin huolia: — *olen osittain samaa mieltä [että hyvinvointi toteutui], mutta en ehkä sataprosenttisesti*

(H4). Samainen haastateltava toi myös esiin koirien lopettamisen, eikä kokenut sen vastaavan hänen käsitystään eläinten hyvinvoinnista. Huolia nostettiin haastattelun lomassa esiin, mutta kun kysyin asiasta suoraan, huolia ei nostettukaan enää esiin. Pohdin, voisiko tähän liittyä aiheen välttelyä, joka liittyy myös kognitiiviseen dissonanssiin. Toisaalta myös tutkijana haastattelutilanteessa huomasin ajattelevani, etten halua rikkoa haastateltavan positiivista kokemusta kertomalla liikaa esimerkiksi koirien lopettamisesta. Ehkä omaa hienoa kokemusta haluttiin varjella, vaikkakin matkailijat esittivätkin kiinnostusta myös esimerkiksi koirien lopettamiseen.

Eläköitymisen liittyvä koirien lopettaminen vaikutti herättävän matkailijoissa myös negatiivisia reaktioita ja he kokivat, että koirien tulisi lopettamisen sijaan saada eläköityä tarhalla tai adoptioperheessä. Toisaalta koirien lopettaminen ja menehtyminen nähtiin osaltaan myös osana toimintaa ja hyväksyttiin:

Kun siellä on, arvelisin, kokemus, jonka koin Isossa-Britanniassa, missä maanviljelijä sanoi, että kun on lampaita, on myös lapio –sen kaltainen juttu. Joten se oli vähän kuin sama juttu koirien kanssa, koska ne olivat niin kuin kesällä, uskoisin, että yksi tai kaksi koira menehtyi kuumuuden takia, mutta he [työntekijät] eivät voineet tehdä asialle mitään. Joten he kertoivat, että joskus sille ei voi mitään. (H2)

Eräs matkailija perusteli koirien lopettamista niiden omalla parhaalla. Seuraavassa lainauksessa yhdistyy myös selkeästi hyväksyvä katse toiminnalle sekä empaattinen katse koiria kohtaan:

Koen, että haluaisin niiden löytävät uuden kodin, mutta tiedän myös, että se voi olla todella vaikeaa koiralle sopeutua olemaan yksin yhdessä perheessä, kun muita koiria ei ole ympärillä ja kun ei voi juosta ja työskennellä enää. – Joten ymmärrän, että joskus heidän täytyy lopettaa ne. Ymmärrän sen. Heidän täytyy tehdä niin, koska se on parempi koirille –. (H3)

Tulkintani mukaan matkailijoiden käsityksissä rekikoiratarhojen ja yleisesti eläinmatkailun eettisyydessä oli ristiriitoja. Kuten aiemmin mainitsin, moni haastateltava toi esiin, ettei koe eläinten pitämistä häkeissä hyväksyttävänä. Rekikoirien pitämistä häkeissä ei kuitenkaan näytetty kyseenalaisettavan yhtä selkeästi, vaikka sitä myös pohdittiin ja perusteltiin:

Osa koirista oli häkeissä, mutta ne olivat –se oli oman turvallisuutemme takia. Uskoisin, että jotkut koirista leikkisästi näykkivät, eivät

pahantahtoisesti kuitenkin. Vain leikkisästi purevat, joten ne pidetään häkeissä. (H1)

En ymmärrä sitä. On matkailua ja eläimiä häkeissä. Ajattelen, että se on, no, tiedän niistä pidettävän huolta ja joskus ne eivät välttämättä voi hyvin. Mutta niin, en pidä siitä yhtä paljon kuin tästä [rekikoiratarhasta]. (H3)

Shanin ja Pizamin (2009, s. 97) mallissa matkailijan mainitsema turvallisuus onkin mainittu osana toimintaympäristöä, jota H1 käytti perusteluna häkeille. Näkemyseroja eläinmatkailun ja rekikoiratarhan välillä voi selittää myös se, että koirat ovat kesytettyjä ja yleisesti lemmikkeinä pidettyjä eläimiä, kun esimerkiksi eläintarhoissa eläimet ovat villieläimiä. Koirat myös nähtiin onnellisina ja hyvinvoivina, ja ne ovat häkeissä vain osan ajasta.

Matkailijat kyseenalaistivat jossakin määrin eläinten käyttämistä kuljetusmuotona. Useampi haastateltava toi esiin, ettei koe elefanttiratsastusta hyväksyttävänä, myös aaseilla ratsastamista kyseenalaistettiin. Rekiajelu koettiin kuitenkin hyväksyttävänä, joka tulkintani mukaan on hieman ristiriidassa matkailijoiden kuvaamien eläinmatkailuun liitettyjen huolien kanssa. Koirilla ei toki ratsasteta, mutta ne toimivat myös kuljetusmuotona. Samanlaista huolta rekikoirien käyttämisestä kuljetusmuotona ei tunnustettu, vaikka koirien väsyminen mainittiinkin huolena. Yksi haastateltava ei täysin hyväksynyt rekiajelua, eikä suosittelisi sitä muille:

Niin tarkoitan, kaikki haluavat nähdä koiria, jos he haluavat matkustaa Suomeen. Tiedätkö, se on kohokohta myös. Joten kyllä, tietysti suosittelisin, mutta en suosittelisi heidän ajavan rekeä. Tarkoitan suosittelisin vain heidän menemään vierailemaan tarhalla. Tiedätkö, ei ehkä silittää niitä, mutta vain kokea vierailu, mutta ei ehkä ajaa rekeä. (H4)

Kuten myös aiemmin totesin, matkailijat kokivat koirien todella nauttivan reen vetämisestä ja osoittivat innostustaan haukkuen. Rekiajelua kuvattiin myös upeana kokemuksena. Nämä seikat saattoivat toimia rekiajelun oikeutuksena.

Esittämieni havaintojen perusteella voi todeta, että matkailijat esittivät useita perusteluita rekikoiratarhavierailun oikeuttamiseksi. Matkailijoiden oma yleisesti positiivisena koettu kokemus toimi perustelujen taustalla. Matkailijoiden käsityksissä oli havaittavissa ristiriitoja, jotka johtivat kognitiiviseen dissonanssiin ja rekikoiratarhojen toiminnan perustelemiseen. Rekikoiratarhojen toimintaa perusteltiin muun muassa koirien

lajityypillisen käyttäytymisen toteutumisella, koirien hyvinvoinnilla, työntekijöiden ja koirien suhteella, perinteellä sekä omalla koiratuntemuksella. Lait ja yleinen mielipide rekikoirista koettiin toimintaa puoltavina.

Matkailijan käsityksiin kuuluu myös matkailijoiden ja oman toiminnan vaikutusten pohtiminen (ks. Shani & Pizam, 2009, s. 97), jota matkailijat eivät haastatteluissa juurikaan pohtineet. Vaikka rekikoiratarhalla matkailu vaikuttaa perustavanlaatuisesti ja suoraan rekikoiriin, matkailijat eivät pohtineet sitä tai se ei ainakaan tullut esiin aineistossa. Sinänsä ymmärrän, miksi aihe ei noussut esiin rekikoirien kohdalla, koska koirat ovat usein lemmikkien roolissa, eikä ihmisten koeta häiritsevän niitä niiden luontaisessa, villissä, ympäristössä. Villieläinten kohdalla aihe onkin noussut esiin ja matkailijat ovat pohtineet toimintansa ja matkailun vaikutusta eläimiin (Ziegler, ym., 2018, s. 268). Koirien roolia matkailun työntekijöinä ei vaikutettu yleisesti kyseenalaistavan, ja toiminta koettiin koirille ominaisena, eikä se siten herättänyt samanlaista huolta, mitä liitettiin moneen muuhun eläinmatkailuaktiviteettiin.

Havaitsin haastatteluissani samoja havaintoja Curtinin (2006) tekemän tutkimuksen kanssa, jossa hän tarkasteli delfiinien ja matkailijoiden kohtaamisia. Tutkimuksessa matkailijat, jotka olivat uineet delfiinien kanssa, kokivat ettei delfiinejä tulisi pitää vangittuina, mutta halu uida delfiinien kanssa oli voimakkaampi kuin huoli delfiineistä. Huolimatta epäkohdista suurin osa matkailijoista vaikutti nauttineen kokemuksesta delfiinien kanssa. (Curtin, 2006, s. 312–313). Rekikoirien kohdalla vaikutti myös siltä, että huolenaiheet peittyivät positiivisen kokemuksen taakse.

5. YHTEENVETO

Tutkimuksessani tarkastelin matkailijoiden eettisiä käsityksiä rekikoirista, jotka perustuivat matkailijoiden omiin kokemuksiin rekikoiratarhalla. Tarkastelin käsityksiä hyödyntäen Winterin (2020) käsitettä eläinten katsominen sekä eläinetiikan teorioita – erityisesti ekofeminismiin liittyviä huolen ja empatian käsitteitä sekä antroposentrismiin liittyvää ihmiskeskeisyyttä ja matkailun hedonista luonnetta. Matkailijoiden haastatteluiden ja teorian pohjalta jaoin käsitysten tarkastelun neljään teemaan, joita olivat katseen taustatekijät, hyväksyvä katse, empaattinen katse sekä rekikoiravierailun oikeuttaminen.

Päätutkimuskysymyksenä oli, millaisia käsityksiä matkailijoilla on rekikoiratarhojen eettisyydestä. Tarkastelin aluksi matkailijan katseen taustatekijöitä, jotka vaikuttavat käsitysten taustalla. Matkailijat kokivat eläinmatkailuaktiviteetit tärkeänä ja suurin osa oli myös osallistunut aktiviteetteihin aiemmin. Matkailijat kuvasivat suhdettaan eläimiin yleisesti hyvänä ja suurimmalla osalla oli kokemusta koirista. Matkailijat osasivat myös kuvata eläinten hyvinvoinnin osia ja osoittivat huolta ja empatiaa eläinmatkailussa työskenteleviä eläimiä kohtaan. Matkailijoiden positiivinen kokemus rekikoira-tarhalla toimi matkailijoiden käsitysten taustalla. Koirat olivat selvästi vierailun kohokohta ja kohtaamiset koirien kanssa sekä rekiajelu herättivät positiivisia tunteita; koirien kohtaaminen vaikutti myös olevan keskeisin motiivi vierailulle.

Yleisesti rekikoiratarhat vaikuttivat vastaavan haastattelemieni matkailijoiden eettisiä käsityksiä. Matkailijat kokivat, että koirat ovat hyvinvoivia ja saavat toteuttaa tarhalla lajityypillistä käyttäytymistään. Työntekijöiden ja koirien suhde nähtiin hyvänä. Rekikoira-aktiviteetteihin ei yleisesti liitetty samanlaisia eettisiä huolia kuin muihin matkailijoiden mainitsemiin eläinmatkailun aktiviteetteihin verrattuna. Vaikka haastatteleman matkailijat kokivat rekikoiratarhojen toiminnan yleisesti hyväksyttävänä, tuli haastatteluissa ilmi myös toimintaan ja koiriin liittyviä huolenaiheita, jotka liittyivät koirien hyvinvointiin ja rekikoiratarhan toimintaan.

Vaikka matkailijat huomasivat epäkohtia, nämä eivät kuitenkaan vaikuttaneet olevan niin merkittäviä, että heidän suhtautumisensa rekikoiratarhoihin olisi muuttunut negatiiviseksi. Voisi siis tulkita, että koirilla oli asiat tarpeeksi hyvin matkailijoiden silmiin, jotta heille

syntyi positiivinen kokemus. Havaintojen pohjalta voi tulkita, että matkailijat huomaavat epäkohtia, mutta hyväksyvät ne tietyissä puitteissa. Aiemmissa tutkimuksissa (ks. 1.2) on pohdittu, että halu kokea eläinmatkailuaktiviteetteja voi ajaa matkailijan moraalin ohi. Matkailijan arvojen ja tekojen ollessa ristiriidassa, matkailija voi kokea kognitiivista dissonanssia ja pyrkiä perustelemaan ja oikeuttamaan toimintaansa. Vaikka rekikoiravierailua ei pidetty yleisesti vääränä, oli haastatteluissa vähintäänkin viitteitä vahvistuksen tarpeelle.

Toisen osatutkimuskysymykseni avulla tarkastelin, missä määrin matkailijat kiinnittävät huomioita rekikoiratarhojen toiminnan eettisyyteen. Tulkintani mukaan kaikki haastattelemani matkailijat vaikuttivat välittävän eläimistä. He olivat kiinnittäneet huomioita koirien hyvinvointiin ja olivat tietoisia monista eläinmatkailuun liittyvistä eettisistä haasteista. Vaikka matkailijat olivat kokemassa jotakin viihdyttävää ja pitämässä hauskaa, he olivat tarkastelleet myös toiminnan eettisyyttä. En siis väittäisi, että matkailijat olisivat jättäneet moraalisia kotiin. Haastattelujen perusteella he vaikuttivat kiinnittäneet huomioita toiminnan eettisyyteen, sillä he osasivat vastata kysymyksiin ja antoivat paljon esimerkkejä. He myös olivat esittäneet työntekijöille kysymyksiä rekikoirista, tarhan toiminnasta, koirien hyvinvoinnista sekä tehneet havaintoja tarhalla. Vaikuttaisi, että havaintoja tehtiin erityisesti tarhalla. Omatoimimatkailijat eivät kertoneet vertaalleensa eri tarhojen käytäntöjä eettisyyden näkökulmasta. Voi siis olettaa, että vierailun oletettiin vastaavan heidän moraalisia käsityksiään, eikä herättänyt etukäteen yleisesti epäilyksiä. Yksi matkailija kertoi etsineensä tietoa etukäteen tarhojen eettisyydestä, mutta ei löytänyt syitä, miksi vierailu ei olisi eettistä.

Kolmantena osakysymyksenä pohdin, miten eläinten katsominen käsitteenä auttaa ymmärtämään matkailijoiden ja eläinten suhteita. Koen, että Winterin (2020) muodostamaan malliin ja Urryn turistin katseeseen (Urry & Larsen, 2011) perustuva käsite auttoi ymmärtämään matkailijoiden eettisiä käsityksiä. Käsitteen hyödyntäminen mahdollisti yksittäisten matkailijoiden käsityksien liittämiseen yhteiskunnassa vallitseviin käsityksiin eläimistä. Tutkimukseni yksi keskeisimmistä näkökulmista on, että matkailijan katse eläimiin on yhteiskunnallisesti ja sosiokulttuurisesti latautunut (ks. Urry & Larsen, 2011, s. 1–2). Vaikka haastattelemissa matkailijoilla oli yksilöllisiä käsityksiä eläimistä, ne olivat usein yhdistettävissä laajempiin sosiokulttuuriin käsityksiin eläimistä.

Katse paljasti myös matkailijoiden ja eläinten suhteen monimutkaisuuden. Rekikoiratarhan toiminta koettiin hyväksyttävänä ja matkailijat kokivat koirat ihanina, yksi matkailija jopa kertoi halustaan adoptoida rekikoiran. Samalla heillä kuitenkin heräsi myös epäilyksiä koirien oloista tarhalla. Eläinten katsominen vaikutti saaneen kaksi toisistaan osaltaan ristiriitaistakin puolta: antroposentrismiin ja hedonismiin perustuvan hyväksyvän katseen sekä ekofeminismiin perustuvan empaattisen ja huolestuneen katseen. Ristiriidat käsityksissä johtivat kognitiiviseen dissonanssiin ja toiminnan perusteluun.

John Urryn matkailijan katsetta on hyödynnetty laajasti matkailututkimuksessa. Eläimiin kohdistuvaa katse on kuitenkin vähemmän hyödynnetty (Tomassini & Bertella, 2023, s.352). En ole löytänyt tutkimuksia, joissa käsitettä olisi hyödynnetty matkailijoiden käsitysten tarkastelussa. Tutkimukseni tuo täten myös panoksen käsitteiden soveltamiseen, kuten myös käsitteiden suomenkieliseen tarkasteluun. Käsitettä voidaan myös tarkastella kriittisesti, sillä eläinten katsominen asettaa lähtökohtaisesti eläimet objektin asemaan (Winter, 2020) ja vahvistaa eläinten roolia matkailijoiden viihdyttäjänä (Carr & Broom, 2018, s. 26; Winter 2020). Vaikka se soveltuikin matkailijoiden käsitysten tarkasteluun, jää katseen kohteen, eli rekikoiran, näkökulma kuitenkin ihmisten tulkinnasta riippuvaiseksi.

Neljännellä osatutkimuskysymyksellä tarkastelin valitsemani metodin soveltuvuutta, eli pohdin, miten haastattelu menetelmänä mahdollistaa eläineettisten käsitysten tutkimisen. Koen, että haastattelu toimii hyvin metodina eläineettisten käsitysten tutkimiselle. Vaikka haastatteluni eivät olleet kestoiltaan kovin pitkiä eikä haastattelu sisältänyt syvällisiä kysymyksiä haastateltavien eettisistä käsityksistä, sain silti haastatteluista runsaasti tutkimukselle sopivaa aineistoa ja pystyin sen avulla vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Koen, että tutkimusaihe kiinnosti haastateltavia ja he olivat kiinnostuneita vastaamaan esittämiini kysymyksiin. Eläineettisten käsitysten tutkiminen voidaan kokea aiheena sensitiivisenä. Haastattelutilanteessa kuitenkin tulkitsin, että haastateltavat kokivat voivansa jakaa aiheeseen liittyviä ajatuksiaan totuudenmukaisesti. Haastattelu myös herätti jossain määrin matkailijoita miettimään asioita, joita he eivät ehkä olleet aiemmin tulleet miettineeksi. Esimerkiksi koirien eläköitymisestä matkailijoilla oli vaihtelevasti tietoa, mikä myös herätti halua tietää aiheesta lisää. Osa haastateltavista ilmaisi myös varsinaisen haastattelun jälkeen olevansa kiinnostuneita tutkimukseni tuloksista. Tutkijana koen, että eettisten käsitysten tutkiminen vaatii sensitiivisyyttä sekä on huomioitava, ettei haastateltavia johdattele liikaa.

Esittämiäni tutkimukseni tuloksia voivat hyödyntää matkailun toimijat, kuten yritykset, matkailijat, matkailun kehittäjät sekä eläinsuojelujärjestöt, tutkijat sekä toimeksiantaja. Yrityksille on tärkeää tietää asiakkaiden ajatusmaailmasta, jotta ne voivat tarjota palveluita, jotka vastaavat matkailijoiden toiveita. Eettisyydestä kiinnostuneille matkailijoille tutkimus voi tarjota uusia näkökulmia eläinmatkailun ja rekikoiratarhojen eettisyyden arviointiin. Toimeksiantaja sekä muut matkailun kehittäjät voivat hyödyntää tutkimusten tuloksia ymmärtääkseen matkailijoiden näkökulmaa rekikoiratarhoista: mietityttikö heitä ennen vierailua tarhojen eettisyys ja koirien hyvinvointi, muuttuivatko näkemykset vierailun aikana ja miten matkailijat määrittelevät hyvinvoinnin. Tutkimus auttaa myös hahmottamaan kokonais kuvaa rekikoiratarhan toiminnasta ja miten toimintaa tulisi jatkossa kehittää. Myös eläinsuojelujärjestöt sekä erilaiset eläinoikeusliikkehdinnät voivat hyödyntää tuloksia eläinten ja koirien olojen parantamiseksi sekä tietoisuuden lisäämisessä.

Matkailijoiden eettiset käsitykset sekä rekikoiratarhat ovat rikas tutkimusteema, joka vaatii jatkotutkimusta. Matkailijoiden käsityksiä voidaan tutkia laajemmin ja syvällisemmin. Kulttuurierot eivät nousseet esiin omassa aineistossani, ja niiden tutkiminen voisi olla ajankohtaista, sillä Lapin matkailuun on noussut uusia matkailijaryhmiä, joiden näkemyksiä ei ole tarkasteltu. Ylipäätään matkailijoiden tiedon ja todellisuuden vastavuutta voitaisiin tutkia enemmän, ja miten paikkaansa pitävää tietoa matkailijoille esitetään. Eläköityminen aiheena voisi olla mielenkiintoinen, sillä se herätti kysymyksistä eniten reaktioita ja toi esiin matkailijoiden eettisiä käsityksiä. Se on myös aihe, josta oli saatavilla vaihtelevasti tietoa. Mielenkiintoista olisi myös tutkia rekikoirien lajityypillisen käytöksen toteutumista eläintieteen näkökulmasta (ks. Äijälä, 2022, s. 82). Matkailijoiden käsitysten lisäksi voidaan tutkia myös työntekijöiden, yrittäjien sekä eri matkailutoimijoiden eettisiä käsityksiä rekikoiratarhoista ja Lapin eläinmatkailusta ylipäätään. Matkailun kasvaessa olisi myös hyvä suunnata huomioita rekikoiratyöntekijöiden ja koirien jaksamiseen.

Tutkimukseni rajoituksena on aineiston pieni koko. Laajempi ja monimuotoisempi haastattelujoukko olisi todennäköisesti tuottanut erilaisia havaintoja. Instagramissa suurin osa rekikoiratarhalta kuvia julkaisseista oli nuoria naisia. Heitä oli suurin osa myös kontaktoimissani henkilöissä, ja he ovat edustettuina myös aineistossa. Haastatteluun osallistuneet matkailijat ovat vaikuttaneet, millaisia tuloksia tutkimuksella on. Tulos olisi

voinut myös olla erilainen, mikäli mukana olisi ollut vastaajia, jotka eivät eettisistä syistä halua vierailla rekikoiratarhoilla. Koska tutkimukseni näkökulmana oli matkailijoiden näkökulma, rajaa se automaattisesti useita näkökulmia ulkopuolelle. Matkailijat saavat rekikoiratarhoista kuitenkin vain rajallisesti tietoa, eivätkä tunne toimintaa samoin kuin esimerkiksi tarhojen työntekijät. Matkailijat ovat tehneet omia tulkintojansa, jotka eivät välttämättä kerro koko totuutta tai vastaa toiminnan todellisuutta. Tutkijana en myöskään olen eläintieteen asiantuntija tai tiedä rekikoiratarhojen toiminnan kulisseissa tapahtuvasta toiminnasta.

Tutkielmani lopuksi haluan palata tutkimukseni taustalla vaikuttavaan posthumanismiin ja haluuni parantaa eläinten oloja matkailussa. Pohdin yleisesti rekikoiratarhojen toiminnan ja eläinmatkailun kehittämistä: mikä olisi eettisempi suunta eläinmatkailuun verrattuna nykyiseen, vielä hyvin ihmiskeskeiseen lähestymistapaan. Eläinmatkailu on kytköksissä vallitsevaan ihmisten ja eläinten väliseen suhteeseen. Muutokset ihmisten asennoitumisessa eläimiin, vaikuttavat myös eläinmatkailussa. Havaitsemani matkailijoiden käsitysten ristiriidat rekikoiratarhoista kertovat, että eläinmatkailun toimintaympäristö ja matkailijoiden eettiset käsitykset eivät täysin vastaa toisiaan. Laajempaan tarkasteluun tulisikin nostaa rekikoiratarhojen toimintaa mahdollistava toimintaympäristö ja vallitsevat käsitykset eläimistä sekä ihmisen ja eläinten välisestä suhteesta.

Matkailujärjestelmä ja yhteiskunnan käsitykset pitkälti määrittävät millaiseksi rekikoiratarhojen toiminta on muokkautunut, ja mikä koetaan hyväksyttävänä. Rekikoiratarhojen toimintaa ohjaavat lait ja matkailualan käytännöt. Vaikka Suomessa on eläin-suojelulaki ja eläinten käyttämistä matkailussa säädellään, voi miettiä onko sääntelyä riittävästi. Tällä hetkellä laki esimerkiksi sallii rekikoirien lopettamisen, jota haastatteleman matkailijat sekä osa rekikoirayrittäjistä eivät kokeneet eettisenä (ks. García-Rosell, 2022). Vastuullisen matkailun eteen on tehty paljon työtä Lapissa, mutta Äijälän (2022, s. 81) mukaan toimet jättävät usein eläimet huomioitta. Vastuullisen matkailun periaatteet sekä sertifikaattien vaatimukset, tulisivat sisältää myös eläinten hyvinvointiin ja toiminnan eettisyyteen liittyviä vaatimuksia. Lapissa on useita sertifikaattijärjestelmiä, joissa kuitenkin vain osassa (esim. Green Activities) huomioidaan eläinten hyvinvointikriteerejä. Laajemmassa mittakaavassa von Essen ym. (2020, s. 7) esittävät, että eläinten hyvinvoinnin liittäminen YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, voisi olla keino parantaa

eläinten oloja myös matkailussa. Eläinaktivistit ovatkin ehdottaneet tavoitetta, joka kieltäisi eläinten hyötykäytön (Tallberg, ym., 2024, s. 3).

On vaikeaa luoda eettistä eläinmatkailua, jossa eläimet eivät kärsi matkailun vaikutuksista. Rekikoiratarhoilla matkailun vaikutukset koiriin ovat suoraan nähtävissä. Koirien elämä ja arki pyörii vahvasti matkailun ympärillä ja koirien ensisijainen rooli on palvella matkailun tarpeita. Aiemmin kuvaamani tapaukset rekikoirien lopettamisesta matkailun kysynnän mukaan tuovat selvästi esiin, miten merkittävästi ja suoraan matkailu vaikuttaa rekikoiirisiin. Matkailun ulkopuolella rekikoiralla ei näytä olevan selvää paikkaa. von Essen ym. (2020, s. 11) pohtivatkin, ovatko eläimet ylipäättään tarpeellisia matkailun kontekstissa, onko matkailun hyöty tärkeämpää kuin eläinhyvinvointi ja onko myötätunnon näkökulmasta olemassa eläinaktiviteetteja, jotka voidaan hyväksyä. He jopa ehdottavat, että eläimet voitaisiin korvata virtuaalitodellisuuden avulla tai ne voitaisiin poistaa kokonaan matkailusta (von Essen ym., 2020, s. 11). Ajatuksena se kuulostaa kuitenkin mahdottomalta, eikä ehkä olisi tavoiteltavaa. Eläinten poistaminen matkailusta saattaisi vieraannuttaa ihmisiä eläimistä ja luonnosta. Eläinmatkailu voi myös edesauttaa ihmisiä arvostamaan eläimiä (Franklin, 1999, s. 87). Eläimillä on myös tärkeä merkitys ihmisille, enkä usko, että virtuaalisen koiran silittäminen toisi samaa kokemusta kuin oikea koira.

Koen, että tärkeintä on huolehtia, että eläimillä on hyvät olosuhteet ja niitä kohdellaan kunnioittavasti. Ihmiskeskeisyyden ja matkailun taloudellisten intressien rinnalle voidaan tuoda vaihtoehtoisia näkökulmia. Esimerkiksi monilajisuuden näkökulmassa huomioidaan eläinten itseisarvo, intressit sekä lajien ominaiset että yksilöiden persoonalliset piirteet (Tallberg ym., 2024, s. 2). Eläimet eivät ole vain hyödykkeitä tai objekteja, joita ihmiset voivat hyödyntää mielensä mukaan. Eläinten merkitys eläinmatkailussa tulee tunnustaa. Esimerkiksi rekikoirilla on perustavanlaatuinen rooli matkailun paikalliseen maisemaan ja rekikoiratarhojen käytänteisiin (Äijälä, 2022, s. 75) kuten myös matkailijoiden kokemuksiin. Monilajinen ajattelu voikin mahdollistaa yhteiskunnan, joka on myötätuntoisempi, vahvempi ja kestävämpi (Tallberg, ym., 2024, s. 4). Ihmisten tulisi huomioida myös eläinten intressit ja tarpeet. Rekikoirat usein ymmärtävät ihmisten käytöstä ja kommunikoivat omista tarpeistaan, mutta ihmiset usein jättävät nämä merkit huomiotta (Tallberg, ym., 2022, s. 12).

Matkailijat mukautuvat yhteiskunnassa ja matkailussa oleviin eläimiä koskeviin käytänteisiin, mutta heillä on myös valtaa vaikuttaa epäeettiseksi kokemaansa toimintaan. Empaattisen katseen tulisi johtaa myös empaattisiin tekoihin. Kuka tahansa voi sanoa välittävänsä ja pitävänsä eläimistä, mutta teot ovat ne, jotka puhuvat puolestaan.

“ – nämä olivat vastaukseni perustuen siihen tietoon, mitä minulla on, ja olen aina avoin oppimaan lisää ja niin, nähdä mikä voisi olla paremmin (H6).”

Kiitokset

Ensimmäisenä haluan kiittää kaikkia haastateltaviani. I want to thank all my interviewees for showing interest in my research and taking the time for the interview. Thank you for sharing your experiences and thoughts with me. I really appreciate your effort!

Haluan myös kiittää ohjaajaani Emily Höckertiä. Kiitos rakentavasta ohjauksesta, hyvistä vinkeistä ja kannustuksista tutkimukseni eri vaiheissa.

Kiitos kuuluu tutkimuksen toimeksiantajalle PAWWS projectille ja erityisesti yhteyshenkilölleni Linda Tallbergille. Kiitos tutkimusaiheideoista ja avusta erityisesti haastattelulomakkeen tekemisessä.

Haluan myös kiittää matkailututkimuksen opiskelukavereitani vertaistuesta.

Lopuksi haluan kiittää rekikoiria; olitte minulle motivaation lähde ja inspiraatio tutkimusprosessissani.

LÄHTEET

- Aaltola, E. (2022). Empathy and inclusion, A Philosophical reading of the ethics of nonhuman animals in organizations. Teoksessa L. Tallberg & L. Hamilton, L. (toim.), *The Oxford handbook of animal organization studies* (s. 331–345). Oxford University Press
- Beuttner, E. (2022). Tourists’ framing of positive animal welfare: The example of dog sledding in Finnish Lapland. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022052338236>
- Bohn, D., García-Rosell, J.-C. & Äijälä, M. (2018). *Animal-based Tourism Services in Lapland*. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti, Lapin yliopisto. Haettu 18.2.2025 osoitteesta <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/matkailuelaimet/infograafit-2/>
- Bryman, A. (1988). *Quantity and quality in social research*. Unwin Hyman. <https://doi.org/10.4324/9780203410028>
- Burns, G. L. (2015). Animals as tourism objects: Ethically refocusing relationships between tourists and wildlife. Teoksessa K. Markwell (toim.), *Animals and tourism: Understanding diverse relationships* (s. 44–59). Channel View Publications.
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. Routledge
- Carr, N. (2018). Tourist desires and animal rights and welfare within tourism: A question of obligations. Teoksessa B. S. R. Grimwood, K. Caton & L. Cooke (toim.), *New Moral Natures in Tourism* (s. 116–130). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315265117>
- Carr, N. & Broom, D. M. (2018). *Tourism and Animal Welfare*. CABI.
- Cohen, E. (2014). Bullfighting and Tourism. *Tourism analysis*, 19(5), 545–556. <https://doi.org/10.3727/108354214X14116690097738>
- Cohen, E. (2019a). Posthumanism and tourism. *Tourism review (Association internationale d'experts scientifiques du tourisme)*, 74(3), 416–427. <https://doi.org/10.1108/TR-06-2018-0089>
- Cohen, E. (2019b). Crocodile Tourism: The emasculation of ferocity. *Tourism, culture & communication*, 19(2), 83–102. <https://doi.org/10.3727/109830419X15536971539380>
- Curtin, S. (2006). Swimming with dolphins: A phenomenological exploration of tourist recollections. *The international journal of tourism research*, 8(4), 301–315. <https://doi.org/10.1002/jtr.577>
- Dashper, K. (2021). Conceptualizing non-human animals as “workers” within the tourism industry. Teoksessa J. M. Rickly & C. Kline (toim.), *Exploring non-human work in tourism: From beasts of burden to animal ambassadors* (s. 21–35). <https://doi.org/10.1515/9783110664058>

- Dhont, K., Hodson, G., Loughnan, S. & Amiot, C. E. (2019). Rethinking human-animal relations: The critical role of social psychology. *Group processes & intergroup relations*, 22(6), 769–784. <https://doi.org/10.1177/1368430219864455>
- Fennell, D. (2012). *Tourism and animal ethics*. Routledge.
- Fennell, D. A. & Sheppard, V. A. (2011). Another legacy for Canada's 2010 Olympic and Paralympic Winter Games: Applying an ethical lens to the post-games' sled dog cull. *Journal of ecotourism*, 10(3), 197–213. <https://doi.org/10.1080/14724049.2011.617452>
- Franklin, A. (1999). *Animals and modern cultures: A sociology of human-animal relations in modernity*. Sage.
- Franklin, A. (2007). The 'animal question' and the 'consumption' of animals. Teoksessa N. B. Lovelock (toim.), *Tourism and the consumption of wildlife: Hunting, shooting and sport fishing* (s. 31–44). Routledge.
- García-Rosell, J.-C. (2022). Husky kennels as animal welfare activists. Teoksessa L. Tallberg & L. Hamilton, L. (toim.), *The Oxford handbook of animal organization studies* (s. 397–408). Oxford University Press
- García-Rosell, J.-C. & Äijälä, M. (2018). *Lapin matkailijoiden käsityksiä eläinmatkailusta*. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. Lapin yliopisto. Haettu 18.2.2025 osoitteesta <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/matkailuelaimet/infograafit-2/>
- Haanpää, M. & García-Rosell, J.-C. (2020). Understanding performativity and embodied tourism experiences in animal-based tourism in the Arctic. Teoksessa S. K. Dixit (toim.), *The Routledge handbook of tourism experience management and marketing* (s. 229–237). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429203916-20>
- Hall, D., Roberts, L., Wemelsfelder, F. & Farish, M. (2004). Animal attractions, welfare and the rural experience economy. Teoksessa D. Hall, L. Roberts & M. Mitchell (toim.), *New directions in rural tourism* (s. 90–101). Ashgate.
- Hughes, P. (2001). Animals, values and tourism: Structural shifts in UK dolphin tourism provision. *Tourism management*, 22(4), 321–329. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(00\)00070-4](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(00)00070-4)
- Jennings, G. (2010). *Tourism research*. John Wiley & Sons Australia
- Koski, L. (2011). Teksteistä teemoiksi – dialoginen tematisointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 126–149). Hansaprint Oy.
- Lammi, M. (2023). Miten lukea antropomorfismia? Hybris, *Eläin 1/2023*. Haettu 16.5.2025 osoitteesta <https://hybrislehti.net/miten-lukea-antropomorfismia>

Lawrence, E.A. (1985). Human perceptions of animals and animal awareness: The cultural dimension. Teoksessa M.W. Fox & L.D. Mickley (toim.), *Advances in animal welfare science 1985/86* (s. 285–295). The Humane Society of the United States.

Lück, M., & Porter, B. A. (2018). The ethical dilemma of provisioning pelagic birds in exchange for a close encounter. *Journal of ecotourism*, 17(4), 401–408.
<https://doi.org/10.1080/14724049.2018.1520238>

Markwell, K. (2015). Birds, beasts and tourists: Human-animal relationships in tourism. Teoksessa K. Markwell (toim.), *Animals and tourism: Understanding diverse relationships* (s. 1–23). Channel View Publications.

MTV Uutiset. (2020). Lapin rekikoiria uhkaa lopetus, jos yrittäjien rahapula jatkuu – "Mitä sie teet lehmälle, jos se heittää lypsämästä?" Haettu 29.4.2025 osoitteesta
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/lapin-rekikoiria-uhkaa-lopetus-jos-yrittajien-rahapula-jatkuu-mita-sie-teet-lehmalle-jos-se-heittaa-lypsamasta/7929248>

Pietilä, I. (2010). Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi* (s. 212–241). Vastapaino.

Portaankorva, J. (2020). Lapin rekikoirien adoptio ei ole fiksu vaihtoehto, sanoo husky-yrittäjä Erika Zopf: "Huskylle ei iso takapiha riitä". Yle Uutiset. Haettu 29.4.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11679167>

Puusa, A. (2011a). Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 73–87). Hansaprint Oy.

Puusa, A. (2011b). Laadullisen aineiston analyysi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 114–125). Hansaprint Oy.

Puusa, A. & Juuti, P. (2011). Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan* (s. 47–57). Hansaprint Oy.

Rickly, J & Kline, C. (2021). Introduction: Working for the (hu)man in the tourism industry. Teoksessa J. M. Rickly & C. Kline (toim.), *Exploring non-human work in tourism: From beasts of burden to animal ambassadors* (s. 1–17).
<https://doi.org/10.1515/9783110664058>

Ruusuvuori, J. Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi* (s. 9–36). Vastapaino.

Saamelaiskäräjät (2018). *Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun toimintaperiaatteet*. Haettu 17.5.2025 osoitteesta

<https://samediggi.fi/vastuualueet/elinkeinot-oikeus-ja-ymparisto/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/>

Seager, J. (2003). Pepperoni or broccoli? On the cutting wedge of feminist environmentalism. *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*, 10(2), 167–174. <https://doi.org/10.1080/0966369032000079550>

Shani, A. & Pizam, A. (2009). Tourists' attitudes toward the use of animals in tourist attractions. *Tourism analysis*, 14(1), 85–101. <https://doi.org/10.3727/108354209788970225>

Sinclair, M., Lee, N. Y. P., Hötzel, M. J., de Luna, M. C. T., Sharma, A., Idris, M., Derkley, T., Li C., Islam, M.A., Iyasere O.S., Navarro G., Ahmed A.A., Khruapradab C., Curry, M., Burns, G.L. & Marchant, J. N. (2022). International perceptions of animals and the importance of their welfare. *Frontiers in animal science*, 3. <https://doi.org/10.3389/fanim.2022.960379>

Singer, P. (2015). *Animal liberation. The definitive classic of the animal movement*. Open Road Media.

Steiner, G. (2005). *Anthropocentrism and its discontents: The moral status of animals in the history of Western philosophy*. University of Pittsburgh Press.

Tallberg, L., Huopala, A. & García-Rosell, J.-C. (2024). Beyond anthropocentrism: A call to action for multispecies inclusivity. *Business & society*. <https://doi.org/10.1177/00076503241271254>

Tallberg, L., García-Rosell, J.-C. & Haanpää, M. (2022). Human–animal relations in business and society: Advancing the feminist interpretation of stakeholder theory. *Journal of business ethics*, 180(1), 1–16. <https://doi.org/10.1007/s10551-021-04840-1>

TENK, Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.

Tomassini, L. & Bertella, G. (2024). The human gaze at animals and the missing animal gaze in tourism studies. *Current issues in tourism*, 27(3), 350–355. <https://doi.org/10.1080/13683500.2023.2215920>

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Urry, J. & Larsen, J. (2011). *The tourist gaze 3.0*. SAGE.

von Essen, E., Lindsjö, J. & Berg, C. (2020). Instagranimal: Animal welfare and animal ethics challenges of animal-based tourism. *Animals*, 10(10), 1830. <https://doi.org/10.3390/ani10101830>

Walt, G. R. (2005). Doing discourse analysis. Teoksessa I. Hay (toim.), *Qualitative research methods in human geography* (s. 163–191). Oxford University Press.

Winter, C. (2020). A review of research into animal ethics in tourism: Launching the annals of tourism research curated collection on animal ethics in tourism. *Annals of tourism research*, 84, 102989. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102989>

Yudina, O. & Grimwood, S.R. (2016). Situating the wildlife spectacle: Ecofeminism, representation, and polar bear tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 24(5), 715–734, <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1083996>

Ziegler, J. A., Silberg, J. N., Araujo, G., Labaja, J., Ponzio, A., Rollins, R. & Dearden, P. (2018). A guilty pleasure: Tourist perspectives on the ethics of feeding whale sharks in Oslob, Philippines. *Tourism management* (1982), 68, 264–274. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.04.001>

Äijälä, M. (2022). *Tourist Landscapes as Multispecies Trails: Storying a Mushing Landscape Through Mobile Video Ethnography*. Väitöskirja. Lapin yliopisto. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/65184>

LIITE 1. Haastattelukysymysrunko

Introduction

Background information

- name of the sled dog safari
- date of the visit
- interviewee's nationality

What were the reasons why you wanted to travel to Lapland?

- What activities did you want to do?
- Was it a package tour or an independent trip?
- Who did you travel with?
- What was the most important motive for traveling (e.g. price, experiences)?

Relationship with animals

How would you describe your relationship with animals? What do you think about animals in general?

- Do you have pets?

Experiences with animal tourism

Sled dog safaris are one form of animal tourism. Is it important for you to see or interact with animals when travelling?

- Have you visited a sled dog safari before?
- Have you participated in other animal tourism activities? – e.g. zoos, safaris, animal shelters, aquariums, circuses
- Do you go to these activities in your hometown?

Visiting a sled dog safari

Would you tell me about your visit to a sled dog safari in your own words?

- When did you visit the safari?
- What kind of activities did you participate in? (sled dog ride, visit...)

Why did you decide to visit this particular sled dog safari?

What expectations did you have from the visit?

Working dogs

What thoughts do you have about dogs working on the safari?

- What kind of conditions did the dogs have in your opinion?
- How was the relationship between the dogs and the workers?

Was there any information about the dogs' retirement during the visit, i.e. what happens to the dogs after their working career?

- Do you know what happens to the dogs when the dogs are no longer working?
- Do you think it is important that the dogs find a new home or are allowed to retire instead of euthanasia?

Animal welfare

What do you think animal welfare is?

- How important do you think it is that animals are well taken care of?

Do you think these qualities you described as animal welfare were executed in the safari?

Do you have any concerns about the use of animals in tourism in general?

- Can you think of any animal tourism activities that you would not participate in, due to the treatment of the animals?

To end up with

Would you recommend a visit to a sled dog safari to your friends or family?

Is there anything you would like to say/add at the end?